

BANKACILIK ZİMMETİ SUÇU

THE CRIME OF BANKING EMBEZZLEMENT

Atacan KÖKSAL*

Özet: Ekonomik düzen bakımından, bankaların gerçekleştirdikleri iş ve işlemler ile sahip oldukları malvarlığı değerlerinin önemi tartışmasızdır. Zira bankalar, bir ülkede geçerli olan ekonomik düzenin merkezindeki tüzel kişiliklerdir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde bankaların sahip olduğu malvarlığı değerlerinin korunmasındaki menfaatlerini temin etmek amacıyla bankacılık zimmeti suçu düzenlenmiştir. Bu düzenleme mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesindeki düzenlemeyle örtüşmektedir. Ayrıca bu düzenlemenin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesinde düzenlenen kamu görevlileri tarafından işlenen zimmet suçuyla da benzerlikleri bulunmaktadır. Önemine binaen özel bir kanunda düzenlenen bankacılık zimmeti suçu, Edwin Sutherland tarafından literatüre kazandırılan bir beyaz yaka suçudur. Nitekim kriminolojik açıdan bu suçun faillerinin iyi eğitilmiş, bankacılık sektöründeki mesleki faaliyetlerini sürdüren, teknik bilgiye sahip kimseler olduğu görülmektedir. Bankacılık zimmeti suçunun işlenmesi sonrası, suç delillerinin ortadan kaldırıldığına ve büyük malvarlığı zararlarına neden olduğuna sıklıkla rastlanmaktadır. Bu yönüyle bankacılık zimmeti suçu bir ekonomik suç olarak da değerlendirilmektedir. Bankacılık zimmeti suçuyla ilgili açıklamalar yapılırken, anılan Kanun hükümleriyle ilgili doktrindeki görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zimmet, Beyaz Yaka Suçluluğu, Ekonomik Suç, Kredi, Zilyetlik

Abstract: In terms of economic order, the importance of the business and transactions carried out by banks and the value of their assets is indisputable. Because banks are legal entities at the center of the economic order in a country. In Article 160 of the Banking Law No. 5411, the crime of banking embezzlement is regulated in order to ensure the interests of banks in the protection of their assets. This regulation is similar to the abrogated regulation in Article 22

* Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, koksala@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1880-5176, Makalenin Gönderim Tarihi: 10.09.2023, Kabul Tarihi: 13.12.2023

of the Banking Law No. 4389. In addition, this regulation has similarities with the crime of embezzlement committed by public officials regulated in Article 247 of the Turkish Penal Code No. 5237. The crime of banking embezzlement, which is regulated in a special law based on its importance, is a white-collar crime introduced to the literature by Edwin Sutherland. As a matter of fact, from a criminological perspective, it is seen that the perpetrators of this crime are well-educated people who profess their activities in the banking sector and have technical knowledge. It is frequently observed that after the crime of banking embezzlement is committed, the evidence of the crime is eliminated and major damage is caused. In this respect, banking embezzlement is also considered an economic crime. While explaining the crime of banking embezzlement, doctrinal opinions and judicial decisions regarding the provisions of the Banking Law were used.

Keywords: Embezzlement, White-Collar Criminality, Economic Crime, Credit, Possession

GİRİŞ

5237 sayılı TCK'nın ikinci kitabının dördüncü kısmının "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı birinci bölümünde yer alan 247. maddede zimmet suçu, münhasıran kamu görevlileri tarafından işlenebilecek bir özgü suç olarak düzenlenmiştir. Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda ise zimmet suçu, tıpkı bundan önce yürürlükte olan mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda olduğu gibi özel olarak düzenlenmiştir.¹ Bu itibarla, mül-

¹ "Finans piyasalarına ve finans kurumlarına güvenin sağlanması, kamu düzeni ve güvenliğinin temininden ayrı değerlendirilebilecek bir husus olmayıp, bu düzenin ve güvenliğin sağlanmasının önemli bir unsurudur. Bu bağlamda, kanun koyucu, bir güven kurumu olan bankaların güvenilirliğini sağlamak ve bu güvenilirliği devam ettirmek amacıyla, eylemin toplumda ve ekonomik hayatta yaratabileceği etkiler ile işleme oranında ortaya çıkabilecek artışların kamu düzeni ve güvenliğine etkisini de dikkate alarak, ceza siyasetinin bir gereği olarak takdir yetkisi kapsamında banka mensupları tarafından işlenen zimmet suçunu, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlemek yerine Bankacılık Kanunu'nda özel bir düzenleme yaparak daha ağır yaptırıma tâbi tutmuştur...Kanun koyucu, finans piyasalarına ve finans kurumlarına duyulan güvene verebileceği zararı göz önüne alarak, bir özel girişim olan bankacılık sektöründeki zimmet suçunu Bankacılık Kanunu'nda ayrıca düzenlemiştir. Dolayısıyla zimmet suçunu işleyen banka mensuplarının için-

ga 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile birlikte bankacılık alanında ilk kez kamu görevlisi olmayan banka çalışanlarının, bu suçu işleyebilecekleri hükme bağlanmıştır.² 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. madde-

de bulundukları hukuksal durum ile diğer kamu görevlilerinin hukuksal durumları farklıdır. Farklı hukuksal durumda bulunanların ayrı kurallara tâbi tutulması ise Anayasa'da güvence altına alınmış olan eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz." (Anayasa Mahkemesi, E. 2014/103, K. 2014/199, 25.12.2014) Bkz. R.G, S. 29362, T. 21.05.2015. 5237 sayılı TCK'da düzenlenen zimmet suçunun yalnızca kamu görevlileri veya özel kanunlarında kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı öngörülen kimseler tarafından işlenebileceği, dolayısıyla kamu görevlisi sıfatı bulunmayan ve özel hukuk tüzel kişisi olan banka personelinin zimmet suçundan cezalandırılmasının mümkün olmadığı, bankacılık faaliyetlerinin teknik niteliği ile banka varlık ve paraları üzerinde zimmet fiillerinin yaygın olarak işlenebildiği dikkate alındığında, faillerin ancak zimmet dışındaki suçlardan cezalandırılabilirliği fakat bu durumun banka malvarlığı değerlerinin ve bankalara duyulması gereken güvenin tesisi açısından yeterli olmayacağı düşüncesiyle, Bankacılık Kanunu'nda özel olarak bankacılık zimmeti suçunun düzenlendiği ifade edilmiştir. Bkz. Nazmiye Özenbaş, "Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu, International Conference on Eurasian Economies (1-3 July 2014, Skopje-Macedonia)", Y. 2014, s. 3.

- ² Devrim Güngör, "5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda Zimmet Suçu", *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 67, S. 4, Güz 2009, s. 23. TCK'da düzenlenen zimmet suçunun ancak kamu görevlisi sıfatına sahip kişiler tarafından işlenebilmesinin bu suçu, herkes tarafından işlenebilen güveni kötüye kullanma suçundan ayırdığı; zimmet suçunun kısmen farklı bir biçimde Bankacılık Kanunu'nda düzenlenmiş olmasının da bu suçu hem TCK'da düzenlenen zimmet suçundan hem de güveni kötüye kullanma suçundan ayırdığı, dolayısıyla Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçunun, TCK'da düzenlenen zimmet ve güveni kötüye kullanma suçlarına göre özel hüküm niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 23. Bankacılık zimmeti suçunun özel olarak düzenlenmemiş olması durumunda, söz konusu suça vücut veren fiillerin güveni kötüye kullanma suçu veya dolandırıcılık suçunu oluşturacağı, nitekim yargı kararlarında mülga 4389 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce bu türden fiilleri işleyenlerin güveni kötüye kullanma suçundan sorumlu tutuldukları belirtilmiştir. Bkz. Güneş Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 1. Baskı, Ankara 2008, s. 147; Eralp Özgen, "Bankalar Yasasında Yer Alan Adli Suç ve Cezalar", *Bankacılık Dergisi*, S. 39, Y. 2001, s. 43; Süheyl Donay, *Bankacılık Ceza Hukuku*, 1. Baskı, İstanbul 2007, s. 107. "6219 sayılı Türkiye Vakıflar Bankası Anonim Ortaklığı Kanununun 1 inci maddesinde, Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı adı ile hususi hukuk hükümlerine tabi olmak üzere bir banka kurmak için Vakıflar Umum Müdürlüğüne selahiyet verildiğinin yazılı olmasına; 17'nci maddesinde, banka ve kuracağı ortaklıkların personelinin hususi hukuk hükümlerine tabi olup 3659 sayılı kanunun banka ve ortaklıkları hakkında uygulanmayacağı belirtilmiş bulunmasına ve 18'nci maddesinde de, 1050 - 2490 ve 3460 sayılı yasalar ile bunların ek ve tadillerinin banka ve ortaklıkları hakkında keza uygulanmayacağına açıklanmış olmasını ve mezkur anonim şirketin mal ve paraları aleyhine suç

si, “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan on iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler.

Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re’sen ödetirilmesine hükümlenir.

Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasına hükümlenir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca, meydana gelen zararın müteselsilen ödetirilmesine karar verilir.

Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz.

Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade

işleyen mensuplarının devlet memurları gibi ceza göreceklere dair bir hükmü de taşımamasına nazaran inancı kötüye kullanmak niteliğinde olan sanığın eyleminin yazılı şekilde zimmet olarak nitelendirilmesi ve bu yolda hüküm tesisi” (Yargıtay 5. CD., E. 1975/320, K. 1975/407, 18.02.1975) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1975-320.htm> (01.09.2023)

edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.

Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Bu durumun hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.

Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir” şeklinde düzenlenmiştir. Belirtilmelidir ki, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’ndaki söz konusu düzenlemeye benzer düzenleme, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 22. maddesinin 3.³ ve 4.⁴ fıkralarında da yer almaktaydı.

Öğretide 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suç, “bankacılık zimmeti” olarak adlandırılmaktayken; 3. fıkarda düzenlenen suç, “zimmet benzeri suç” olarak

³ “Banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları görevleri dolayısıyla kendilerine tevdi olunan veya muhafazaları, denetim veya sorumlulukları altında bulunan bankaya ait para veya sair varlıkları zimmetlerine geçirirlerse altı yıldan on iki yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler. Bu fıkarda gösterilen suç, bankayı aldatacak ve fiilin açığa çıkmamasını sağlayacak her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmişse faile on iki yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis ve meydana gelen zararın üç katı kadar ağır para cezası verilir. Ayrıca, meydana gelen zararın ödenmemesi halinde mahkemece re’sen ödettilmesine hükmolunur. Zararın kovuşturma yapılmadan önce tamamıyla ödenmiş olması halinde cezaların yarısı, ödeme hükümden önce gerçekleştirilmiş ise üçte bir oranında indirilir.”

⁴ “Fon alacaklarından; temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden ve/veya bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izin ve yetkileri Kurul tarafından kaldırılan bankalar ile tasfiyeleri Fon eliyle yürütülen veya Fon tarafından tasfiye işlemleri başlatılan bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulunduran yönetici olsun veya olmasın gerçek kişi ortakların 15/a maddesinde sayılan fiiller sonucu bankanın kaynaklarını, bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmakla bankayı her ne suretle olursa olsun zarara uğratarak kendilerinin veya başkalarının malvarlığının artışına neden olmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis ve yirmi milyar liradan seksen milyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Ayrıca, meydana gelen zararın Hazine alacağı olarak müteselsilen ödenmesine karar verilir.”

adlandırılmaktadır.⁵ Bankacılık zimmeti suçu ile zimmet benzeri suç aynı maddede düzenlenen farklı suç tipleri olduğundan, çalışma yalnızca bankacılık zimmeti suçunu konu almıştır.

I. HUKUKİ KONU

Suçun hukuki konusu, suçla ihlal edilen ve ceza normunda yer alan cezayla korunan hukuki varlık veya menfaattir.⁶ 5237 sayılı TCK'da kanun koyucu suçları tasnif ederken pasif süje ölçütünün ardından hukuki konuyu esas almıştır.⁷ Hukuki konu ölçütü, bir normun anlam ve kapsamının doğru bir şekilde tespiti ile yorumunda önem arz eder.⁸

Bankacılık zimmeti suçu bakımından suçun hukuki konusunun ne olduğu hususunda öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 1. maddesindeki, "Bu Kanunun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sistemi-

⁵ Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 150; Selami Turabi, *Zimmet Suçları*, 1. Baskı, Ankara 2012, s. 172. Bankacılık Kanunu m. 160/3'te düzenlenen suçun, "...zimmet olarak kabul edilir" şeklinde formüle edilmiş olmasının, söz konusu suçun teknik anlamda bankacılık zimmeti suçu olmadığına bir göstergesi olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 150.

⁶ Ferrando Mantovani, *Diritto Penale Parte Generale*, Seconda Edizione, Padova 1988, s. 204-205; Francesco Antolisei, *Manuale di Diritto Penale Parte Generale*, Undicesima Edizione, Milano 1989, s. 154; Giuseppe Bettiol/Luciano Pettoello Mantovani, *Diritto Penale Parte Generale*, Dodicesima Edizione, Padova 1986, s. 227; Fabrizio Ramacci, *Corso di Diritto Penale*, Quarta Edizione, Torino 2007, s. 26; Faruk Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, 1. Cilt, 9. Baskı, Ankara 1971, s. 253-254; Nevzat Toroslu, *Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, 1. Baskı, Ankara 1970, s. 87 vd.; Nevzat Toroslu/Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 26. Baskı, Ankara 2021, s. 110; Sulhi Dönmezer/Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, 1. Cilt, 8. Baskı, İstanbul 1983, s. 379; Zeki Hafızoğulları/Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara 2019, s. 199.

⁷ Zeki Hafızoğulları/Devrim Güngör, "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 69, Y. 2007, s. 30-32; Zeki Hafızoğulları/Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, 8. Baskı, Ankara 2022, s. 10 vd.

⁸ Antolisei, s. 156-157; Toroslu, s. 82; Hafızoğulları/Özen, *Kişilere Karşı*, s. 3. Benzer yönde görüş için bkz. Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 10. Baskı, İstanbul 2017, s. 233. Hukuki konunun, pasif süje ve buna bağlı olarak şikâyet hakkının kime ait olduğunun belirlenmesi ile mağdurun rızası gibi konularda önemli yansımaları olduğu belirtilmiştir. Bkz. Mantovani, s. 233.

nin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” hükmünden hareketle, bu suçla birlikte finansal piyasalara duyulan güvenin ve ekonomik düzenin korunduğu bazı yazarlarca ifade edilmiştir.⁹

Bir diğer görüş, bankacılık zimmeti suçunun hukuki konusunun mülkiyet hakkı olduğu yönündedir.¹⁰

Üstün tutulması gereken diğer görüş ise bu suçun hukuki konusunun, bankanın malvarlığına ilişkin menfaati olduğu yönündedir.¹¹ Suçun hukuki konusunun doğrudan doğruya suçun pasif süjesine ait hukuki varlık veya menfaat olduğu dikkate alındığında,¹² Bankacılık Kanunu’nun amaç hükmünden yola çıkılarak, ekonomik düzenin bu suçta hukuki konu olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Her ne kadar, bankacılık zimmetine vücut veren fiillerin cezalandırılmasıyla birlikte dolaylı olarak genel menfaat niteliğindeki ekonomik düzenin korunduğu ifade edilebilse de¹³ bu suçla birlikte özel olarak bankanın malvarlığına ilişkin menfaatlerin korunduğu ve söz konusu özel menfaatin de suçun hukuki konusu olduğunun kabulü daha isabetlidir. Ayrıca, doktrinde belirtildiği üzere, Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında, “bankanın uğradığı zarardan” söz edil-

⁹ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2011, s. 791; Ahmet Gökçen, “Bankalar Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Suçu (4389 s.lı K. m. 22/3-4)”, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, Ekim 2005, s. 2668; Davut Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu, 1. Baskı, İstanbul 2009, s. 37; Rezzan İtişgen, “Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXXI, S. 1, Y. 2013, s. 656; Turabi, s. 179.

¹⁰ Adem Sözüer, “Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 5, Y. 2005, s. 175; Uğur Yiğit, Bankacılık Suçları, 1. Baskı, İstanbul 2006, s. 433.

¹¹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 152; Özenbaş, s. 4. Bu suçla bankalara duyulan güvenin, banka itibarının ve mali menfaatlerinin yanı sıra ülkenin ekonomik düzeninin de korunduğu yönündeki görüş için bkz. Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Baskı, Ankara 2021, s. 1250.

¹² Toroslu, s. 96.

¹³ Ceza hukuku yönünden ekonomik suçların toplumun korunan hukuki menfaatlerine zarar veren veya bunları tehlikeye koyan ve bu nedenle yasaklanan fiiller olduğu, bankacılık suçlarının da bunlar içinde sayılabileceği yönündeki görüş için bkz. Sulhi Dönmezer, “Ekonomik Suçlar”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 7, Y. 1985, s. 25-27.

mesi; ceza muhakemesine ilişkin olarak Kanun'un 162/2. maddesinde "ilgili" olarak ifade edilen bankaların şikâyet hakkının¹⁴ bulunması bu görüşü desteklemektedir.¹⁵

II. MAĞDUR

Suçun mağduru, ceza normu tarafından korunan ve suç fiili tarafından zarar gören veya tehlikeye düşen hukuki varlığın veya menfaatin hamilidir.¹⁶ Suçun mağdurunun belirlenmesi bakımından ceza normunun yorumu sonrasında hukuki konunun doğru biçimde saptanması önemlidir.¹⁷

Konuyla ilgili bir görüş, bu suçta mağdurun toplumu oluşturan herkes olduğu ve ayrıca zimmete geçirilen malın sahibinin belli olması durumunda bu kimsenin toplumu oluşturan kişilerden birisi olması dolayısıyla mağdur sayılması gerektiği yönündedir.¹⁸ Tüzel kişilerin suçta mağdur olamayacakları ve ancak suçtan zarar gören olabilecekleri görüşünden hareketle bankanın suçtan zarar gören olabileceği ifade edilmiştir.¹⁹

¹⁴ Şikâyetinde bulunma hakkının TCK'nın 73/4. ve 73/7. maddesinde "suçtan zarar gören" olarak ifade edilen kişiye ait olduğu, suçtan zarar kişi kavramının ihtiyaca göre yorumlanmasının gerektiği, nitekim suçtan zarar gören kavramına verilen anlama göre şikâyet hakkı, kovuşturma davası ve kamu davasına katılma gibi kurumların da uygulama alanının belirleneceği, suçtan zarar gören kavramının çoğu kez suçun mağduruna karşılık geldiği ancak bazı durumlarda bu kavramın mağdurdan daha geniş bir anlama sahip olabileceği, belirli bir suçtan, mağdurun dışında başka kimselerin de hukuken korunan varlıkları ve menfaatlerinin zarara uğramış olabileceği ve bu zararların tazminini isteme haklarının doğabileceği, bu itibarla da şikâyet hakkına sahip olan suçtan zarar göreni, suçun mağduru ve aynı zamanda suçun işlenmesiyle hukuken korunan bir menfaati zarara uğrayan veya tehlikede bırakılan kişi olarak kabul etmenin gerekeceği belirtilmiştir. Bkz. Devrim Güngör, 5237 ve 5271 Sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu, 1. Baskı, Ankara 2009, s. 43-44.

¹⁵ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 151; Özenbaş, s. 4.

¹⁶ Giovanni Fiandaca/Enzo Musco, Diritto Penale Parte Generale, Seconda Edizione, Bologna 1989, s. 134; Mantovani, s. 231; Antolisei, s. 163; Toroslu, s. 56; Hafızogulları/Özen, Genel Hükümler, s. 208; Tuğrul Katoğlu, "Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 61, S. 2, Y. 2012, s. 661.

¹⁷ Katoğlu, s. 661.

¹⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 795.

¹⁹ Sözüer, s. 176; İzzet Özgenç, Zimmet Suçu, 1. Baskı, Ankara 2009, s. 89. Bu düşünceden hareketle mağdurun, bankada mevduat hesabı bulunan gerçek kişiler olduğu yönünde bkz. Turabi, s. 194.

Bir diğer görüş, özel bir bankanın mülkiyetindeki malvarlığı değerinin zimmete geçirilmesi halinde bankanın ortaklarının mağdur sıfatı kazanacağı; bankanın mülkiyetinde olmamakla birlikte bu konuda meydana gelebilecek zararları tazmin yükümlülüğü söz konusu ise mağdurun yine banka ortakları olacağı yönündedir.²⁰

Bankacılık zimmeti suçunun hukuki konusuyla ilgili yapılan açıklamalar dikkate alındığında, bu suçta mağdurun banka tüzel kişiliği olduğu değerlendirilmektedir.²¹ Zira tüzel kişinin kendisini oluşturan gerçek kişilerden bağımsız bir varlık olarak kendisine özgü varlık ve menfaatlara sahip olduğu dikkate alındığında,²² tüzel kişi olan bankanın da suçun mağduru olacağı kabul edilmelidir.

III. MADDİ KONU

Suçun maddi konusu, tipik fiilin üzerinde işlendiği kişi veya şeydir²³ ve suçun maddeten etkilerini üzerinde gösterdiği varlıktır.²⁴ Suç

²⁰ İtişgen, s. 659-660.

²¹ Aynı yönde görüşler için bkz. Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 152, dn. 8; Özenbaş, s. 4; Gürses, s. 31. Bir anonim şirket olan ve ortaklarından ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olan bankanın bu suçta mağdur olduğu, nitekim Bankacılık Kanunu'nun 160/3. maddesinde düzenlenen suçun failinin, bankanın ortağı olan gerçek kişiler olmasının da bunu desteklediği, zira bir suçta failin ve mağdurun aynı kişi olmasının düşünülmemeyeceği haklı olarak ifade edilmiştir. Bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 23. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde banka, "Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını" şeklinde belirlenmiştir. Öğretide ise, müşterilerin tasarruf mevduatı olarak biriktirdikleri paraları toplayan (pasif bankacılık işlemleri), bunları faiz karşılığında diğer müşterilerine kredi ve ödünç para veren, Bankalar Kanunu'na tabi ticari ve iktisadi bir kuruluş olarak tanımlanmıştır. Bkz. Hakan Karakehya, "İzinsiz Bankacılık Faaliyetinde Bulunma Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXVI, S. 1, Y. 2008, s. 65. Bir başka tanım da "halkın ve işletmelerin tasarruflarını mevduat olarak toplayan, bu şekilde oluşturduğu sermaye birikimlerini başkalarına ödünç vererek, kredi ve benzeri finansal hizmetleri yürütmeye yetkili kılınmış kurumdur" şeklindedir. Bkz. Gökçen, s. 2667.

²² Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 116; Katoğlu, s. 672. Yazar örnek olarak, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 74. maddesinde, banka itibarına zarar verecek fiillerin yasaklandığını, aynı Kanun'un 158. maddesi ile bu yasağa aykırı davranışın cezalandırıldığını, banka tüzel kişiliğinin itibarına zarar verecek fiillerin mağdurunun da banka tüzel kişiliği olduğunu, aksi görüşün kabulü halinde tüm banka çalışanlarının itibarlarının zedelendiği ve bu gerçek kişilerin suçun mağduru oldukları gibi garip bir sonuca ulaşılabileceğini haklı olarak ifade etmiştir. Bkz. Katoğlu, s. 672-673.

²³ Francesco Gianniti, *L'Oggetto Materiale del Reato*, Milano 1966, s. 23; Mantovani, s. 166; Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 111; Katoğlu, s. 659.

²⁴ Fiandaca/Musco, s. 134; Hafizoğulları/Özen, Genel Hükümler, s. 209.

teşkil eden fiile ilişkin hak ve yarardan zarar gören ile bu hak veya yararın sahibinin aynı kimseler olması durumunda suçun mağduru ile maddi konusu birleşebilir.²⁵ Ancak bu durum haricinde suçun mağduru ile maddi konusu birbirine karıştırılmamalıdır.²⁶

Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde, bankacılık zimmeti suçunun maddi konusu, para veya para yerine geçen evrak veya senetler veya diğer mallar şeklinde sayılmıştır.²⁷ Para, kağıt veya madeni, milli veya yabancı parayı ifade eder.²⁸ Ayrıca milli paraların yanında yabancı devlet paraları da buna dahildir. Ağırlıklı olarak, suçun maddi konusu olan paranın yasal olarak tedavül etmesi gerektiği de belirtilmiştir.²⁹ Para yerine geçen evrak veya senetlerin de bu suçun maddi konusunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. TCK'nın 198. maddesinde paraya eşit sayılan değerler, "Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınları, para hükmündedir" şeklinde ifade edilmiştir. Madde metninde son olarak, "diğer mallar" olarak ifade edilen mallar ise, para ve para yerine geçen evrak veya senetlerden olmayan ancak banka için ekonomik değer arz eden her türlü malı

²⁵ Antolisei, s. 164; Erem, s. 250.

²⁶ Mantovani, s. 232; Hafizoğulları/Özen, Genel Hükümler, s. 209; Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 117; Ayhan Önder, Ceza Hukuku Dersleri, 1. Baskı, İstanbul 1992, s. 170; Kayıhan İçel/Izzet Özgenç/Adem Sözüer/Fatih Selami Mahmutoğlu/Yener Ünver, İçel Suç Teorisi Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler Suçun Yapısal Unsurları Suçun Özel Oluşum Biçimleri 2. Kitap, 1. Baskı, İstanbul 1999, s. 96; Alberto Cadoppi/Paolo Veneziani, Elementi di Diritto Penale Parte Generale, Settima Edizione, Milano 2018, s. 239.

²⁷ Öğretide aynı anlama ve kapsama sahip olmak üzere, sadece "mal" kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağı, zira maddede sayılan para, para yerine geçen evrak veya senetlerin mal kavramına dahil olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Nevzat Toroslu/Haluk Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 11. Baskı, Ankara 2021, s. 291; Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 152. Para, para yerine geçen evrak veya senedin teknik anlamda mal olmadığı ancak mal hükmünde olduğu görüşü için bkz. Zeki Hafizoğulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Baskı, Ankara 2016, s. 7.

²⁸ Zeki Hafizoğulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplu Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 144; Özenbaş, s. 5.

²⁹ Özgen, s. 44; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 796; Özenbaş, s. 5. Aksi yönde görüş için bkz. Gürses, s. 43. Para tedavülden kaldırılrsa bile değiştirme süresinin geçmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Gökçen, s. 2669.

ifade eder.³⁰ Bu bakımdan banka faaliyeti ile ilgili, ekonomik bir değer ifade eden ve banka personeline görevi nedeniyle zilyetliği devredilen ve yine banka personelinin görevi nedeniyle koruması ve gözetmesi gereken her türlü mal bu kapsamdadır.³¹

Malvarlığına ilişkin bir değeri bulunmayan veya söz konusu değeri kaybeden ancak failin ya da bir başkasının davranışlarıyla sonradan değer kazanabilecek mallar bankacılık zimmetinin değil, koşulları varsa dolandırıcılık, belgede sahtecilik gibi başka suçların maddi konusunu oluşturabilir.³² Zira bu gibi hallerde mal, zimmete geçirmeden bağımsız bir fiille değer kazandığından ve söz konusu malın bu fiilden önce değeri bulunmadığından zimmete geçirmenin maddi konusunu oluşturmayacağı değerlendirilmektedir.³³

Suçun maddi konusu, bankaya ya da kişilere ait olabilir.³⁴ Ayrıca, bankacılık zimmeti suçu hem taşınır hem de taşınmazlar üzerinde işlenebilir.³⁵

³⁰ Özgen, s. 44.

³¹ Gürses, s. 44.

³² Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153.

³³ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 75.

³⁴ Güngör, "Zimmet Suçu", s. 23; Gürses, s. 42; Özenbaş, s. 5. Bu noktada mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22/3. maddesinde, bankacılık zimmeti suçunun oluşmasında, maddi konunun "bankaya ait para veya sair varlıklar" olması aranmışken; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda bu kısıdın kaldırıldığı ve bu nedenle de maddi konunun mülkiyetinin kime ait olduğu hususunda bir sınırlamanın bulunmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 152; İtişgen, s. 660-661; Turabi, s. 171. 5411 sayılı Kanun'un öncesinde para veya diğer varlıkların mutlaka bankaya ait olması gerektiği, üçüncü kişilere ait olan mallar üzerinde bankacılık zimmeti suçunun değil; hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal gibi suçların oluşabileceği savunulmuştur. Bkz. Özgen, s. 44. Bu dönemde verilmiş bazı Yargıtay kararları da mevcuttur. "Sanığın, mağdurların hulus ve saffetinden yararlanarak, imzalarını da almak suretiyle bordrodaki miktarlardan noksan ödeme yapması, zimmet değil, zincirleme dolandırıcılık suçunu oluşturur. Sanık hile ve hıyanet Dairesine karşı değil, adı geçen mağdurlara karşı yapmıştır" (Yargıtay CGK., 5/27-82, 07.03.1988) Bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 24, dn. 5. Yazar, Yargıtay kararına konu olayda bankacılık zimmeti suçunun oluşmama nedenini, malın üçüncü kişilere ait olmasıyla değil; suçun bankaya yerine olaydaki kişilerin zararına işlenmiş olmasıyla açıklamaktadır. Bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 24, dn. 5. Mülga 765 sayılı TCK'nın 202. maddesinde düzenlenen zimmet suçu bakımından malın kamu idaresine ait olması gerektiği, kamu idaresine ait olmayan mal üzerinde ancak güveni kötüye kullanma suçu işlenebileceği görüşü için bkz. Sahir Erman/Çetin Özek, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, 1. Baskı, İstanbul 1992, s. 13.

³⁵ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 798; Gökçen, s. 2677; Yiğit, s. 437; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1254. Bankaya ait bir taşınmazın belli bir kişiye satış yoluyla devri konusunda yetki verilen banka çalışanının, bu yetkiyle taşınmazı o kişi yerine bir yakınına devretmesi halinde suçun taşınmazlar üzerinde işlenmiş olacağına ilişkin örnek için bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 24, dn. 7.

İnsan emeği, bankacılık zimmeti suçunun maddi konusunu oluşturamaz.³⁶ Zira hizmet, mal kavramına dahil olmadığı için, zilyetlik tesisine de elverişli değildir.³⁷

Aksi yöndeki görüşlere rağmen,³⁸ malvarlığı ilişkilerinin konusunu oluşturan marka, patent, buluş gibi değerler üzerinde bankacılık zimmetinin işlenebileceği kabul edilmelidir.³⁹ Zira malvarlığı ilişkilerinin konusunu oluşturan söz konusu değerler, zimmet suçunun konusuna da vücut verebilir.⁴⁰

IV. FAİL

Bankacılık Kanunu'nun 160/1. maddesinde suçun faili, "banka yönetim kurulu başkan⁴¹ ve üyeleri⁴² ile diğer mensupları" olarak sa-

³⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153.

³⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 75; Erman/Özek, s. 24.

³⁸ Yiğit, s. 437.

³⁹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153.

⁴⁰ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 77.

⁴¹ Anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanının, yönetim kurulu üyeleri arasından seçildiği göz önünde bulundurulduğunda, yönetim kurulu başkanının da bir yönetim kurulu üyesi olduğu ve dolayısıyla yönetim kurulu üyeleri için açıklanan hususların yönetim kurulu başkanı için de geçerli olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Gürses, s. 24.

⁴² Öğretide, banka yönetim kurulu üyelerinin, bankanın genel yönetiminde sorumlu oldukları, gündelik bankacılık işlemleri yapmadıkları, dolayısıyla da yönetim kurulu üyelerinin zimmet suçunu kendilerine görevleri gereği fiilen zilyetliği banka malvarlığı üzerinde işlemelerinin pek olası olmadığı; ancak, yönetim kurulu tarafından onaylanan krediler bakımından zimmetin söz konusu olabileceği, her somut olay bakımından değerlendirmenin yapılması gerektiği, yönetim kurulunun yetkisine giren kredilerde kurul halinde karar verileceğinden birden fazla yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunun söz konusu olabileceği, zimmete konu işleme ilişkin karar bakımından oylamaya katılmayan veya kararda karşı oy kullanan üyenin sorumluluğunun bulunmayacağı, bunun yanında yönetim kurulu kararı ile bazı bankacılık işlemlerinin sorumluluğu kendisine bırakılan üyenin, bu malvarlığı üzerinde işlediği zimmet suçu bakımından tek başına sorumluluğunun doğacağı ifade edilmiştir. Bkz. Gürses, s. 22-23. Murahhas üyenin, banka adına gerçekleştirdiği işlemlerden sorumlu tutulacağı, diğer yönetim kurulu üyelerinin kendi eylem ve kararlarıyla sorumluluklarını gerektirecek şekilde murahhas üyenin kararlarına katılma kastının bulunup bulunmadığının araştırılması, yani diğer üyelerin de cürmü ortaklık iradesinin ve suça katılma kastının bulunup bulunmadığının dikkate alınması gerektiği, eğer bu türden bir katılım yoksa murahhas üyenin gerçekleştirdiği suç teşkil eden eylemlerinin sorumluluğunun yalnızca ona ait olacağı belirtilmiştir. Bkz. Uğur Alacakaptan,

yılmıştır.⁴³ Maddede ifade edilen “diğer mensuplar” kavramı,⁴⁴ ban-

“Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, 1. Baskı, İstanbul 2004, s. 39. Farklı bir görüş olarak, bir yönetim kurulu üyesinin bankanın değerlerinin zilyetliğini aldığını söylemenin mümkün olmadığı, bu nedenle söz konusu suçun faili olamayacağı, maddede her ne kadar fail olarak banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri gösterilmişse de, bu sayılanların suçun ön şartına uyan kimseler olmamaları durumunda fail de olamayacakları ifade edilmiştir. Bkz. Donay, s. 108.

- ⁴³ Kanunda yer alan söz konusu saymanın yanlış olduğu, bir kişiyi sıfatı ve görevi ne olursa olsun suç işleme kastı olmadan, suç faili olarak nitelendirmenin hem Anayasa hem de ceza hukuku ilkelerine aykırı olduğu, bir kimsenin sırf bu sıfatları taşıması nedeniyle her zaman suç faili olarak nitelendirilemeyeceği ve suç işleme kastının bulunmasının gerektiği, örneğin bir yönetim kurulu üyesinin alınan karara muhalefet şerhi koyabileceği hatta muhalefet şerhi koymamasına rağmen kendisine sunulan bilgi ve belgelere güvenerek verilen karara iştirak etmiş olabileceği ya da yönetim kurulu üyesinin belirli bir konuya ilişkin takdir yetkisini yanlış kullanmış olabileceği, kastın bulunmadığı söz konusu durumlarda anılan yönetim kurulu üyesinin sorumlu tutulamayacağı, yönetim kurulu üyelerinin bir kredinin geri ödenmeyeceğini baştan bilmelerinin mümkün olamayacağı, bankacılık alanında uzman olmayan üyelerin bu kredinin geri ödenmeyeceğini tahmin ve takdir etmelerinin kendilerinden beklenemeyeceği gerekçeleriyle onlara bu konuda kusur yüklenemeyeceği savunulmuştur. Bkz. Donay, s. 112-113.

- ⁴⁴ “Başvuru kararında; kamu idaresinin güvenilirliği ve işleyişinin kamu düzeni ve güvenliği ile ilgili olması nedeniyle Türk Ceza Kanunu’nun 247. maddesi ile korunan hukuksal değer “kamu idaresinin güvenilirliği ve işleyişi” olduğu, finans kuruluşlarının ekonomik nitelikli olması nedeniyle Bankacılık Kanunu ile korunan hukuksal değer “finansal piyasalara ve finansal kurumlara güven”in olduğu, hukuksal değerler hiyerarşisi bakımından kamu düzeni ve güvenliğinin, finansal kuruluşların güvenilirliğinden önce geldiği, bu nedenle, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda yer alan zimmet suçunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan nitelikli zimmet suçundan daha ağır bir yaptırım öngörüyor olmasının hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, 5411 sayılı Yasa’da yer alan zimmet suçu için daha ağır bir yaptırım öngörülmesinin, finans sektöründen kaynaklı üst üste yaşanan ekonomik krizler sonrası kamuoyunun duyarlılığına cevap vermek olduğu, bu düzenleme ile amaçlanan “banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri”nin eylem ve işlemlerinin toplumsal etkileri ve kamu düzeni üzerindeki sonuçları gözetilerek özel bir hükümle daha ağır bir yaptırıma tâbi tutulmalarının sağlanması olduğu, itiraz konusu ibarenin sıradan bir banka çalışanını genel müdürler düzeyinde sorumlu kılması nedeniyle negatif bir hak ihlali olarak Anayasa’nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür... İtiraz konusu ibarenin yer aldığı 5411 sayılı Yasa’nın 160. maddesinde yasakoyucu, banka zimmeti suçunun faillerini belirlemiştir. Maddede fail olarak, yerine getirilen görevin önemi dolaısıyla yönetim kurulu başkan ve üyeleri yanında bankada çalışan diğer banka mensupları da fail kapsamına alınmıştır. Belirlenen kişilerin fail olabilmesi için bu kişilerin, banka zimmeti suçunun konusu olan para veya para yerine geçen diğer malların zilyetliğinin kendisine devredilmiş olması veya bu malları koruma ve

kada çalışan herkesi kapsayıcı niteliktedir.⁴⁵ Bankacılık zimmeti suçu, yalnızca maddede sayılan kimselerce gerçekleştirebilecek bir suç olduğundan, özgü bir suçtur. Bu itibarla failin sıfatı, bankacılık zimmeti suçunu güveni kötüye kullanma suçundan ayrılmasında bir ölçüttür.⁴⁶ Burada önemli olan husus, failin suçun maddi konusunu oluşturan malın zilyetliğine görev nedeniyle sahip olmasıdır.⁴⁷

Gerçekte banka mensubu olmadığı halde, usulsüz bir biçimde banka mensubu gibi davranan kişinin bankacılık zimmetinden değil; somut olayın koşullarına göre dolandırıcılık veya başka bir suçtan dolayı sorumlu tutulabilmesi mümkündür.⁴⁸

-
- gözetim yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Yönetim kurulu başkan ve üyeleri dışında kalan diğer banka mensuplarının işleyeceği zimmet suçunun da finansal piyasalar ve finansal kurumlara duyulan güvene verebileceği zarar göz önüne alındığında, aynı yükümlülüklerle tâbi olan banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer banka mensupları arasında ayırım yapılmaksızın aynı yaptırma tâbi tutulmasında eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.” (Anayasa Mahkemesi, E. 2010/116, K. 2011/118, 07.07.2011) Bkz. R.G, S. 28091, T. 21.10.2011.
- ⁴⁵ Artuk/Gökcen/Yenidünya, s. 792; Gökcen, s. 2669; Donay, s. 110. Bununla birlikte 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un 23/1. maddesinde, özel güvenlik görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı hükme bağlandığından, bu kimselerin bankacılık zimmeti suçunun faili olamayacağı ifade edilmektedir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153. Bankacılık zimmeti suçunun Bankacılık Kanunu’nda yer alması ve bankacılık faaliyeti ile ilgili olması nedeniyle güvenlik görevlileri tarafından işlenemeyecek nitelikte olduğu da savunulmuştur. Bkz. Özenbaş, s. 4. Banka güvenlik görevlisinin, Bankacılık Kanunu’nda düzenlenmiş olan suçlar bakımından, bu kanun daha sonra yürürlüğe girdiğinden, banka mensubu olarak Bankacılık Kanunu’na göre cezalandırılacağı görüşü için bkz. Gürses, s. 26. Yazar, banka ile güvenlik görevlisi, temizlikçi vb. çalışanların doğrudan bir sözleşme ilişkisi halinde bulunmaları durumunda diğer mensuplar kavramı içinde kalacaklarını; buna karşın bankanın dışarıdan hizmet satın almak suretiyle alt işveren olduğu durumlarda ise diğer mensuplar içinde yer almayacaklarını ifade etmektedir. Bkz. Gürses, s. 25-26.
- ⁴⁶ Artuk/Gökcen/Yenidünya, s. 794; Gökcen, s. 2670; Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 153.
- ⁴⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 154. “Zimmet suçunun oluşumu ve niteliğinin belirlenmesi bakımından suç tarihleri itibarıyla sanık banka görevlisinin imzaya, tahsilat, tediye ve mahsuba ilişkin fişleri kesmeye, para tahsil ve tediyesine, tevdiat hesabı açıp kapamaya, hesaplar arasında virman yapmaya yetkisi olup olmadığı araştırılmalıdır. Paranın görevin normal fonksiyonu olarak verilip verilmediği ve muhafaza ve denetim sorumluluğu bulunup bulunmadığı da tespit edilmelidir.” (Yargıtay 5. CD., E. 2003/512, K. 2003/4045, 25.06.2003) Bkz. Yigit, s. 439, dn. 25.
- ⁴⁸ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 154.

Bankacılık zimmetiyle ilgili tartışılan bir husus, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile getirilen zimmete ilişkin özel düzenleme sonrasında kamu bankalarının personelinin bankacılık zimmeti suçundan mı yoksa TCK'da düzenlenen zimmet suçundan mı sorumlu tutulacakları olmuştur. Öğretide söz konusu sorunun, genel kanun-özel kanun ve sonraki kanun-önceki kanun ilişkisine göre çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan 399 sayılı KHK'nın 11. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca, teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel müdür, müessese müdürü, yönetim ve danışma kurulu veya yönetim komitesi üyeleri ile her çeşit personeli, teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerden doğan suçlardan dolayı kamu görevlisi sayılacak ve haklarında TCK'nın ilgili hükümleri uygulanacaktır. Kamu bankaları da birer kamu iktisadi teşebbüsü (KİT) olduklarından, bunların personeli, kamu görevlisi olmamasına rağmen,⁴⁹ 399 sayılı KHK'nın 11.

⁴⁹ Birçok suç bakımından failin veya mağdurun memur veya kamu görevlisi bulunmasının ağırlatıcı bir neden sayılmasının esasını, memur veya kamu görevlilerinin suiistimallerine, keyfi ve yetki dışı hareketlerine karşı bireyleri korumak ile memurları halkın tecavüzlerine karşı daha hususi bir şekilde korumak amacı olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Sahir Erman, "Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur", *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, C. 2, S. 1-2, Y. 1947, s. 236. TCK m. 6/1'de yer alan, "Ceza kanunlarının uygulanmasında" ifadesi ile biri ceza hukukunda diğeri idare hukukunda geçerli olmak üzere birbirinden farklı iki kamu görevlisi anlayışının bulunduğu, tüm ceza hukuku bakımından geçerli olan bir kamu görevlisi anlayışının bulunabileceğinin ifade edildiği, kamu görevlisinin tanımının, 765 sayılı TCK'nın aksine, genel kısımda yer verilmiş olmasının bu görüşü desteklediği belirtilmiştir. Bununla birlikte, idare hukuku ile ceza hukuku bakımından ortak bir kamu görevlisi anlayışının geliştirilmesinin mümkün olmadığı, her şeyden önce bu iki hukuk dalının amaçlarının farklı olduğu, idare hukukunda kamu görevlisinin belirlenmesinde istihdamın belirleyici unsur olduğu; buna karşın ceza hukukunda kamu görevlisi kategorisinin belirlenmesindeki amacın bir yandan etkin bir cezai korumanın sağlanması, diğer yandan daha ağır bir cezai sorumluluk yüklenen bu kategoriye kimlerinin dahil olduğunun belirlenmesi olduğu belirtilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 10-11; Güneş Okuyucu Ergün, "Türk Ceza Hukukunda Kamusal Faaliyet ve Kamu Görevlisi", *Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku*, C. 3, B. 1, İstanbul 2010, s. 534. TCK m. 6/1-c'de yer alan "kamusal faaliyet" kavramı, kişilerin daha ağır biçimde cezalandırılmalarına yol açabilecek sonuçlar yaratmaması açısından ve istisnai ve kısıtlayıcı hükümlerin dar yorumlanması ilkesinden yola çıkılarak, mülga 765 sayılı TCK döneminde uygulama ve öğreti tarafından geliştirilen "kamu görevi" şeklinde anlaşılarak dar

maddesinin (b) bendi uyarınca, TCK'daki zimmet suçundan sorumlu tutulacaklardır. Nitekim 399 sayılı KHK hükümleri TCK'ya göre özel niteliktedir. Ancak, Bankalar Kanunu hükümleri de 399 sayılı KHK'ya nazaran daha özel nitelikte olduğundan, Bankalar Kanunu yürürlüğe girdikten sonra kamu bankaları mensuplarının zimmete geçirme fiillerinin, Bankalar Kanunu çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.⁵⁰

50 yorumlanmalı ve kamu görevi niteliğinde olmayan kamu hizmeti kavramı içerisine dahil edilmemelidir.

Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 154-155. Öğretide, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, kamu bankası çalışanlarının işledikleri zimmet fiillerinden ötürü Bankalar Kanunu'nun uygulama alanı bulması gerektiği; ancak 4389 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 23.07.1999 tarihinden önce gerçekleştirilen zimmet fiilleri bakımından yönetim, denetim ve tasfiye kurulu üyelerinin güveni kötüye kullanma suçundan sorumlu olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Özgen, s. 43; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 794; Gökçen, s. 2671. Bu noktada, 15.11.2000 tarih ve 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un 1. maddesindeki, "Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketinin (bankalar) çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabî gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesidir. 2. Bankalar, anonim şirket statüsündedirler. Bu Kanunda yer alan hükümler dışında 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile genel hükümlere tabidirler... 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 399 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu ve 237 sayılı Taşıt Kanunu ile bunların ek ve değişikliklerine ilişkin hükümler ile 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 13 üncü maddesi ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 277'nci maddesi 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu, 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname bankalar hakkında uygulanmaz" hükmü karşısında adı geçen personelin kamu görevlisi gibi cezalandırılmasının mümkün olmayacağı ve bunların 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na tabi olacakları anlaşılmaktadır. Yine 30.01.2002 tarih ve 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un geçici 1/3. maddesindeki, "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu üyeleri ceza ve idare hukuku bakımından memur sayılmazlar" hükmü karşısında

Yargıtay'ın geçmişte verdiği kararlar da bu yöndedir.⁵¹

- da kamu bankalarının çalışanlarının ceza hukuku bakımından kamu görevlisi kapsamından çıkartılması istenmiştir. Ancak zaten anılan personelin ceza kanunu anlamında kamu görevlisi sayılmayacağına ilişkin hüküm 4603 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte uygulamaya geçtiğinden kamu bankalarının bütün personelinin görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılmayacağı açıktır. Bkz. Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 156-158.
- 51 "Sanığın, B. Ziraat Bankası Şubesi müdür vekili ve muhasebecisi olarak görev yapmaktayken, 04.04.2001 tarihinde B. Şubesinden H.B tarafından, adına 25 milyar liralık telefon havalesi yapılmış gibi, kendi görev ve yetkisinde olan telefon muhtelif tahsilat alındısı düzenleyerek söz konusu parayı çekmek suretiyle zimmet suçunu işlediği iddia ve kabul edilerek, TCY'nin 202/1-son, 202/3, 59/2, 219/son maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir. Açıklanan bu oluştta ve sanığın eyleminin sübuta erdiği hususunda bir uyumsuzluk bulunmamaktadır. Özel Daire ile Yargıtay C. Başsavcılığı arasındaki hukuki uyumsuzluk, sabit olduğu kabul edilen zimmet eylemi nedeniyle sanık hakkında TCY'nin 202. maddesinin mi, yoksa 4389 sayılı Bankalar Yasasının 22. maddesinin mi uygulanacağını belirlenmesine ilişkindir... Somut olayda, T.C Ziraat Bankası personeli olan sanık, zimmet eylemini, 4603 sayılı Yasanın 25.11.2000 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra, 04.04.2001 tarihinde gerçekleştirmiştir. O halde, suç tarihi itibarıyla memur gibi cezalandırılması olanağı bulunmayan sanık hakkında TCY'nin 202. maddesinin de uygulanması olanaksızdır. 4603 sayılı Yasanın 1. maddesinin 2. bendi uyarınca T.C Ziraat Bankası, 4389 sayılı Bankalar Yasası'na tabi kılındığından, sanık, sabit olan zimmet eylemi nedeniyle Bankalar Yasasının 22. maddesinin 3. fıkrası uyarınca cezalandırılmalıdır." (Yargıtay CGK., 5-146/7, 08.02.2005) Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 794, dn. 16. "...399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3771 sayılı Yasanın 3. maddesiyle yeniden düzenlenen 11/b maddesi uyarınca, ceza uygulanmasında memur sayılan ve diğer koşulları da oluştuğunda zimmet suçunu işleyebilecek olan T.C. Z. Bankası personelinin banka parasını mal edinmesi halinde haklarında 4389 sayılı Yasa'nın 22/11 maddesi uyarınca daha ağır hükümler taşıyan Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin uygulanması gerekeceği kabul edilmiş ise de Dairemizce de, benimsenen Yargıtay Yüksek Ceza Genel Kurulu'nun 08.02.2005 gün ve 5/146-7 sayılı kararında da belirtildiği üzere, 25.11.2000 tarihinde yürürlüğe giren 4603 sayılı Yasa ile 'T.C Z... Bankası Anonim Şirkete dönüştürülmüş ve anılan yasanın 1. maddesi 5. bendinde de 233 ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerin uygulanamayacağı belirtilmiş olup, 4389 sayılı Bankalar Yasası'nın 22. maddesinde Türk Ceza Kanunu'nda bulunan zimmet suçuna paralel olarak bankalar için özel düzenleme yapıldığı cihetle, sanığın zimmet eyleminin 4603 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşmiş olması nedeniyle suç tarihleri itibarıyla memur gibi cezalandırma olanağı kalmadığından hakkında 4389 sayılı Yasanın 22. maddesi gereğince uygulama yapılması gerekeceği düşünülmeyen uygulama yeri bulmayan TCK'nın 202. maddesinin tatbiki suretiyle yazılı şekilde hüküm tesisi... yasaya aykırıdır." (Yargıtay 7. CD., 2005/5612-13846, 22.07.2005) Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 794, dn. 16.

V. SUÇUN UNSURLARI

A. Maddi Unsur

Kanun davranışı, failin “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının⁵² zimmetine geçirmesi” olarak göstermiştir. Bankacılık zimmetinin maddi konusunun, görevi nedeniyle zilyetliğinin devredilmesi veya bunları koruma ve gözetimle yükümlü olunması davranışın ön şartı olarak nitelendirilmiştir.⁵³

Öğretide zilyetlik kavramının, TCK’da düzenlenen diğer suçlarda olduğu gibi geniş anlaşılması gerektiği ve hem fiilen tasarruf edebilme yetkisini (doğrudan zilyetlik)⁵⁴ hem de hukuken tasarruf edebilme yetkisini (dolaylı zilyetlik) kapsadığı ifade edilmektedir.⁵⁵ Zilyetlik kişiye

⁵² Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda başkasının zimmetine geçirme fiilleri bulunmamaktaydı. Ancak buna rağmen, Yargıtay’ın başkası yararına yapılan zimmet fiillerinden de faili sorumlu tuttuğu kararları mevcuttu. “Mevduat servis şefi olarak çalışırken, dört banka mudisinin hesapları müsait olmadığı halde, değişik şubelerden para çekmelerini sağlayacak biçimde sorulan provizyonlara olumlu cevaplar vererek, mudilerin mal edinmelerine olanak sağlayan banka provizyon vermeye yetkili sanığın eylemi, zincirleme biçimde basit zimmet suçunu oluşturur.” (Yargıtay 5. CD., E. 1996/801, K. 1996/1277, 16.04.1996) Bkz. Gürses, s. 58, dn. 22.

⁵³ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 158; Donay, s. 107; Özenbaş, s. 5; Gürses, s. 51. TCK’nın 247. Maddesindeki zimmet suçu yönünden benzer görüş için bkz. Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 2020, s. 705. Bazı suçların varlığı yönünden gerekli olan ve suç fiilinden önce gelen, hatta ondan bağımsız olan fiili veya hukuki unsurlar fiilin ön şartı olarak nitelendirilmiştir. Örneğin, hırsızlık suçu yönünden şeyin başkasına ait olması, çocuk düşürtme suçu yönünden gebeliğin varlığı, birden çok evlilik suçu yönünden önceki evliliğin bulunması veya güveni kötüye kullanma suçu yönünden failin şeye zilyet olması gibi. Failin davranışından önce var olan unsurların kabulü özellikle kastın varlığı açısından pratik bir öneme sahiptir. Bunlar da kusurluluğun konusunu oluşturmakla birlikte failin davranışından tamamen bağımsız olduklarından fail tarafından bilinebilseler de tek başlarına istenemezler. Bkz. Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 130-132. Benzer yönde bkz. Adelmo Manna, Corso di Diritto Penale Parte Generale, Quarta Edizione, Milano 2017, s. 231.

⁵⁴ “Resmi dairedeki eşyalar resmen tevdi edilmese bile, zilyed olunması sebebiyle resmen verilmiş sayılır.” (Yargıtay 5. CD., 485/791, 16.03.1982) Bkz. Erman/Özek, s. 21, dn. 24.

⁵⁵ Erman/Özek, s. 21; Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 158; Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 24. Esas itibarıyla, malın korunması ve gözetilmesi yükümlülüğü zil-

görevini yerine getirmesi için tanınmış, mal üzerinde başkasının gözetimi ve denetimi olmaksızın bağımsız olarak tasarruf edebilme yetkisi sağlar. Dolayısıyla şeyi, gözetimi ve fiili tasarrufu altında tutan banka personeli kadar şeyin fiili tasarrufuna sahip olmamakla birlikte başkalarının engellemesi olmaksızın tasarruf etme imkanına sahip olan banka görevlisi de zimmet suçundan sorumlu tutulabilir.⁵⁶

Failin malın zilyetliğine görevi nedeniyle sahip olması gerektiğinden, zilyetlik ile görev arasında bir bağ bulunmalıdır.⁵⁷ Görevin kay-

yetlik kavramına dahil olduğundan, bu kavramın maddede ayrıca belirtilmiş olmasının gereksiz bir tekrar olduğu belirtilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 158. Öğretide, banka yönetim kurulu üyelerinin kural olarak zilyetlik konusunda bir sıfatları olmadığı gibi işlevleri de bulunmadığı belirtilerek İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nin E. 2004/1, K. 2006/17 sayılı kararındaki, banka yönetim kurulu üyelerinin imzaları bulunsu da sorumlu olmayacağına ilişkin olarak bankada pay sahibi olmamaları, tam gün çalışmamaları, devamlı odalarının ve sekreterlerinin olmamasının değerlendirilmesi suretiyle haklarında beraat kararı verdiği ve söz konusu kararın onandığı ifade edilerek bu görüş savunulmuştur. Bkz. Donay, s. 113. Kanaatimizce karar isabetli olmayıp, bankada pay sahibi olup olunmaması, tam gün çalışılıp çalışılmaması, devamlı oda ve sekreterlerinin bulunup bulunmamasının, banka yönetim kurulu üyelerinin veya herhangi bir banka personelinin zilyet sayılabilmesi ya da bankacılık zimmeti suçunun işlenmesi noktasında herhangi bir önem arz etmemektedir. Belirtilen kişiler, malın doğrudan veya dolaylı zilyetliğine sahip bulundukça söz konusu mallar üzerinde zimmet suçunu işleyebilirler. Aynı yönde görüş için bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 159.

⁵⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 159. Banka çalışanlarının tamamının bankaya olan sadakat borcu nedeniyle bankanın mallarını koruma ve gözetleme yükümlülüğü olduğu, bu bakımdan suçun ön şartı sayılan bu kavramın çok belirsiz olduğu, ön şartın her somut olay bakımından gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit ve tayin edilmesi gerektiği, eğer banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri herhangi bir nedenle zilyetliği devralmamışsa, zimmet suçundan değil olsa olsa güveni kötüye kullanma suçundan sorumlu tutulabileceği yönündeki görüş için bkz. Donay, s. 108-109.

⁵⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 159; Özenbaş, s. 5. "Bankasında kambiyo memuru olan sanığın, başkası adına açtığı döviz mevduat hesabına, düzenlediği sahte belgelerle döviz aktararak bilahare çektiği suretiyle maledindiği toplam 43.500 DM.'in görevi nedeniyle kendisine tevdi edilen paralarından olup olmadığı, muhafaza, denetim ve sorumluluğu altında bulunup bulunmadığı araştırılıp, sonucuna göre suçun niteliği belirlenmelidir." (Yargıtay 5. CD., E. 1994/452, K. 1994/827, 10.03.1994) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1994-452.htm> (01.09.2023) Mülga 765 sayılı TCK'da düzenlenen zimmet suçu bakımından, tevdiin failin ifa ettiği görevle ilgisi olmasının arandığı, ancak kabulün failin görev alanına girmesinin zorunlu olup olmadığının tartışıldığı, konuyla ilgili farklı kararların

nağının kanun, düzenleyici işlem veya iç talimat olabilmesi mümkün olup, hukuk kurallarına uygun bir görevlendirme yeterlidir.⁵⁸ Bu itibarla görevi nedeniyle zilyedi olmadığı bir şeyi mal edinen banka mensubu bankacılık zimmeti suçundan değil, koşulları varsa güveni kötüye kullanma veya dolandırıcılık gibi başka suçlardan sorumlu tutulacaktır.⁵⁹

Malın zilyetliği bir ya da birden fazla banka mensubuna ait olabilir.⁶⁰ Örneğin, bölge müdürlüğünden şubelere para taşıyan ekipteki kişiler, paranın zilyetliğine birlikte sahiptir.⁶¹ Kişinin malın zilyetliğine sahip olup olmadığı veya malı korumak ve gözetmekle yükümlü olup olmadığı, bankadaki unvanı, konumu ve görev alanına bakılarak belirlenir.⁶²

Zilyetliğin devri, devre yetkili kişinin serbest iradesi ile gerçekleşmelidir. Bu itibarla banka mensubunun malın zilyetliğini, devre yetkili kişinin iradesini fesada uğratmak suretiyle elde ettiği veya kendisinin hiçbir müdahalesi olmaksızın kişinin düştüğü hatadan kaynaklandığı durumlarda zilyetliğin görevden kaynaklanmadığı değerlendirilmektedir.⁶³

verildiği ancak TCK'nın tevdi kabul yetkisini aramaması dolayısıyla tevdi kabul eden failin bunu almaya yetkili olmaması, böyle bir kabulün kendi görev alanını aşması halinde de zimmetin oluşacağı ancak tevdiin failin görevine duyulan nedenden değil de şahsına beslenen itimattan kaynaklanması halinde zimmet suçunun oluşmayacağı ifade edilmiştir. Bkz. Erman/Özek, s. 16 vd.

⁵⁸ Erman/Özek, s. 18. Fiilin işlendiği zaman içinde yetkilendirmenin bulunması kaydıyla, yetkilendirmenin daimî veya geçici olmasının suçun oluşumu bakımından bir etkisi olmadığına ilişkin bkz. Gökçen, s. 2679.

⁵⁹ Güngör, "Zimmet Suçu", s. 25. "Banka özel güvenlik görevlisi olan sanığa teslim edilmiş bir para bulunmadığı ve ATM makinasına para yerleştirmekle görevli teknisyen Ersin'e yardım ettiği sırada suça konu parayı gizleyerek mal edindiği anlaşılmasına göre eylemin TCK'nın 491/e maddesinde öngörülen hırsızlık suçunu oluşturduğu gözetilmeden" (Yargıtay 11. CD., E. 1999/6819, K. 1999/8483, 06.12.1999) Bkz. Gürses, s. 55, dn. 18. "...Sanık ilgili banka şubesinde ticari krediler servisi şefi olarak görevlidir. Suça konu senetler faille görevi nedeniyle tevdi edilmediği gibi onun denetim ve sorumluluğu altında da bulunmamaktadır. Sanığın senet bedellerini tahsile yetkisi yoktur. O halde zimmet suçunun oluştuğu söylenemez. Sanığın zimmet suçunu oluşturmaması senet bedellerinin tahsili için yapılması gereken işlemleri yapmayıp bedellerini elden alarak mal edinmesi biçimindeki eylemi ... görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur." (Yargıtay CGK., 148/178, 21.06.1993) Bkz. Gökçen, s. 2679.

⁶⁰ Güngör, "Zimmet Suçu", s. 24.

⁶¹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 159-160.

⁶² Güngör, "Zimmet Suçu", s. 24-25.

⁶³ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 161. Benzer yönde görüş için bkz. Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2020, s. 973.

Zimmet suçunda da tartışıldığı şekliyle, bir kap içinde verilen malın zilyetliği, o mala yönelik tasarruf yetkisi söz konusu olmadıkça devredilmiş sayılamaz. Böyle bir durumda koşulları varsa, hırsızlık suçu gündeme gelebilir. Örneğin, görevli banka çalışanı, bankanın sadece kiralık kasalarının zilyetliğine sahip olduğundan; söz konusu kasaların içinde bulunan malların zilyetliğine sahip değildir. Zira banka mensubunun, bankanın kiralık kasalarının içindeki şey üzerinde hukuken veya fiilen tasarruf etme yetkisi yoktur. Dolayısıyla banka mensubunun söz konusu kasalar içinde bulunan şeyleri mal edinmesi bankacılık zimmetini değil, hırsızlık suçunu oluşturmaktadır.⁶⁴

Zilyetlik failin davranışından önce devredilmiş olmalıdır. Failin davranışının etkisiyle zilyetliği devredilen malın üzerinde tasarruflarda bulunulması, bankacılık zimmetini değil, koşulları varsa dolandırıcılık veya hırsızlık gibi suçları oluşturmaktadır.⁶⁵

Banka personelinin, zilyetliğindeki para ve diğer malları mal edinmesi veya ancak malikin yapabileceği tasarruflardan herhangi birini yapması zimmete geçirmez.⁶⁶ Başka bir ifadeyle zimmete geçirme davranışıyla birlikte fail, zilyetliği fiilen mülkiyete dönüştürmektedir.⁶⁷ Bu bakımdan zimmete geçirme, doğrudan mal edinilmesi,⁶⁸

⁶⁴ Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 161. Kap veya mahfazanın bunun içindekilere kolayca erişimi engelleyecek biçimde oluşturulması durumunda, kabın içindekinin tevdi edilmiş sayılamayacağı, buna karşılık kap veya mahfazanın sadece içindekinin görülmemesini sağlamaya yönelik olması durumunda, kapla birlikte içindekinin de tevdi edilmiş sayılması gerektiği yönünde bkz. Erman/Özek, s. 15.

⁶⁵ Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 161. Görevin sona ermesiyle birlikte tevdiden doğmuş olsun veya olmasın, zilyetlik de son bulduğuna göre, görevin bir suretle sona ermesinden sonra zimmet suçunun işlenemeyeceği ve zilyetliğin elde ediliş biçimine göre hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma gibi suçların oluşacağı yönünde bkz. Erman/Özek, s. 29.

⁶⁶ Özgen, s. 45; Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 25; Koca/Üzülmmez, s. 975; Veli Özer Özbek/Koray Doğan/ Pınar Bacaksız/İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara 2017, s. 1034; İzzet Özgenç, *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 139.

⁶⁷ Bkz. Özenbaş, s. 6. Zimmete geçirilen değerlerin her ne kadar hukuki mülkiyeti, zimmete geçirilene ait olmasa da bu kişi sanki mülkiyet kendisine aitmiş gibi bu değerler üzerinde tasarrufta bulunmaktadır. Bkz. Erman/Özek, s. 25; Donay, s. 107.

⁶⁸ “Sanıkların yönetim ve diğer görevlerde bulundukları T Emlak Bankasından yüklenici firma yetkilileriyle birlikte banka aleyhine dengesiz ve birim fiyatların iki katına sözleşmeler yaptıkları, çok ağır cezai şartlar koydukları, verilen avansı işi

hesapları uygun olmayan kişilere ilişkin olumlu provizyon verilerek ödeme yapılmasının sağlanması,⁶⁹ aranan şartları sağlamamasına rağmen usulsüz kredi kullandırılması,⁷⁰ taşınmaz malın tescille mülkiyete geçirilmesi⁷¹ gibi yollarla gerçekleştirilebilir.⁷² Örneğin, kredi vermeye yetkili banka çalışanının, üçüncü kişinin kredi yeterliliği ile ilgili yaptığı araştırma olumsuz sonuçlanmasına rağmen, menfaat karşılığı söz konusu kişiye kredi vermesi veya durumu bilerek ortaya çıkmamasını

yapmadan kurulan paravan şirket aracılığıyla çektikleri böylece şirkete usulsüz para aktardıklarına göre, bankanın malları üzerinde denetim ve gözetim sorumluluğu bulunan sanıkların eylemleri zimmet suçunu oluşturur.” (Yargıtay 5. CD., E. 2002/1882, K. 2003/4337, 07.07.2003) Bkz. <https://legalbank.net/belge/y-5-cd-e-2002-1882-k-2003-4337-t-07-07-2003/295036> (01.09.2023)

⁶⁹ “... Bankası ... Şubesinde mevduat servis şefi olarak çalışırken, dört banka mudisinin hesapları müsait olmadığı halde, değişik şubelerden para çekmelerini sağlayacak biçimde sorulan provizyonlara olumlu cevaplar vererek, mudilerin mal edinmelerine olanak sağlayan bankada provizyon vermeye yetkili sanığın eylemi, zincirleme biçimde basit zimmet suçunu oluşturur.” (Yargıtay 5. CD., 801/1277, 16.04.1996) Bkz. Gökçen, s. 2682.

⁷⁰ Kâğıt üzerinde kurulmuş bir şirketle teminat almadan ya da ekonomik açıdan değeri olmayan birtakım teminatlar olarak kredi sözleşmesinin yapılması ve banka kaynaklarının şirket yetkililerine aktarılması buna örnek gösterilmiştir. Bkz. Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 25.

⁷¹ Gökçen, s. 2682.

⁷² 02.01.2017 tarihli 687 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin ile eklenen ve 01.02.2018 tarihli 7076 sayılı Kanun ile aynen kabul edilen ek fıkra ile Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesine, “Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz” hükmü eklenmiştir. Söz konusu hüküm, bankacılık mevzuatı ile usul ve prensiplerine uygun olarak gerçekleştirilen bazı işlemler bakımından, bankacılık zimmeti suçunun oluşmayacağını hükme bağlamıştır. Söz konusu hükme ilişkin hem genel gerekçe hem de madde gerekçesinde, madde aynen tekrar edilmiş olup, eklemenin gerekçesinin ne olduğu anlaşılamamıştır. Bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss468.pdf> (01.09.2023) Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve kurallarına uygun olarak gerçekleştirilen kredi kullandırma, kredi temdit etme, ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama veya yeniden yapılandırma işlemlerinin tek başına bankacılık zimmeti suçunu oluşturabilmesi zaten mümkün değildir. Nitekim banka çalışanının, bankacılık mevzuatına uygun olarak söz konusu bankacılık işlemlerini gerçekleştirdiği hallerde kanunun hükmü uyarınca bankacılık mesleğini icra ettiği tartışmasızdır. Nitekim banka çalışanının, maddede sayılan bankacılık işlemleriyle birlikte malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçirdiği durumlarda da söz konusu fiilin bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve kurallarına uygun olarak gerçekleştirildiği kabul edilemeyecektir.

sağlamak için gerekli araştırmayı yapmadan kredi vermesi⁷³ bankacılık zimmeti suçunu oluşturur.

Kredinin hukuka uygun verilip verilmediği, açıldığı ve kullanıldığı andaki şartlar göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Kredinin verildiği tarihte özel veya tüzel kişinin kredi yeterliliğinin olması, yeterli güvencenin bulunması, bankanın öz kaynakla bağlantılı genel limitler içerisinde krediyi kullandırması, kredinin usule uygun olup olmadığının tespitinde önemlidir.⁷⁴

Banka çalışanının, kullandırılan kredinin karşılığı olarak yeterli teminatı alması zimmet suçunun oluşumunu engellemez.⁷⁵ Zira bu durumda zimmete geçirilen varlığın teminatı, mal edinme unsurunu ortadan kaldırmayacaktır.⁷⁶ Zira zimmete geçirilen şeyin aynen iadesi veya zararın giderilmesi halinin yalnızca cezadan indirimi sağlayan etkin pişmanlık halleri düzenlenmesi bu durumun göstergesidir.⁷⁷

⁷³ “Eğer kredilerden yararlanan şirket sahip ve sorumluları, Bankanın kredileri karara bağlayan ve tahsis eden yetkililerini hile ve desiselerle kandırarak aldatmış, böylece bu kredilerin kendilerine sağlanmasını temin etmiş, kredi karşılığı teminat olarak verdikleri ipotekli taşınmazların değerlerini kandırıcı yöntemlerle yüksek göstermeyi başararak kredilerin teminatsız kalmalarını sağlamış ise, fiillerinin nitelikli dolandırıcılık türünü oluşturacağı; ortada hile ve desise bulunmadığı ve banka yetkililerinin bilerek ve isteyerek ya da yeter teminat almadan, almış gibi göstererek veya mevzuatın yüklediği sair denetim sorumluluklarını bilinçli tarzda yerine getirmeyerek kredi tahsis ettikleri anlaşıldığında eylemin zimmet niteliğine ulaşacağı açıktır” (Yargıtay CGK., E. 2004/11-158, K. 2005/58, 31.05.2005) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2004-11-158.htm> (01.09.2023).

⁷⁴ Gökçen, s. 2686.

⁷⁵ Tezcan/Erdem/Önok, s. 1265; Koca/Üzülmez, s. 977; Soyaslan, s. 708. Aksi yöndeki görüş için bkz. Sözüer, s. 181. Yeterli teminatın alındığı hallerde, kullanılan kredi nedeniyle bankanın malvarlığında bir zarar tehlikesinin oluşmasının önlenmesi ve bu nedenle de bankacılık zimmeti suçunun oluşmayacağı; öte yandan, yeterli veya hiç teminat alınmadan kullandırılan kredinin vadesi geldiğinde ödemesi halinde de suçun oluşmayacağı yönündeki görüş için bkz. Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 25.

⁷⁶ Özgen, s. 45.

⁷⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 162; Gökçen, s. 2682. Yargıtay’ın, tesis edilmiş bulunan ipotegin verilen krediyi karşıladığı hallerde bankacılık zimmeti suçunun oluşmayacağına ilişkin kararları bu bakımdan eleştiriye açıktır. “...Bu belirlemede, ipotekli taşınmazın kredi tahsis tarihindeki satış bedeli açıklıkla saptanmalı, aynı taşınmaza önceden ve farklı nedenlerle konulan ipoteklerin değerleri indirilmeli, arta kalan değer krediye ne ölçüde karşıladığı ve depasmanlı kredi-

Bankacılık zimmeti suçu, zimmete geçirme fiilinin gerçekleştiği an ve yerde tamamlanan bir ani⁷⁸ suçtur. Suçun tamamlanabilmesi için bir zararın varlığı gerekli değildir.⁷⁹ Failin zimmete geçirme davranışının neticesinde bir sonuç doğması aranmadığından suç neticesiz bir suçtur.⁸⁰

Banka çalışanının zimmetine geçirdiği misli malı, kasa/hesap kapama tarihinden önce yerine koyması durumunda zimmet suçunun oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. Banka mensubunun görevi gereği zilyedi bulunduğu malı şahsi amaçları doğrultusunda kullandığı anda suç da tamamlanacağından, malın kasa/hesap kapama tarihinden önce yerine konulmasının suçun tamamlanmasıyla ilgili olmadığı düşünülmektedir.⁸¹ Aksinin kabulü, hesap/kasa kapama tarihinden önce

lendirmelerin teminata bağlanıp bağlanmadığı belirlenmelidir. İpoteğin krediyi karşılıyor olması durumunda zimmet suçunun oluşmayacağı kabul edilmeli, karşılamayan miktarın zimmet teşkil edeceğinden hareketle fiile vasıf verilmeli, haklarında kamu davası açılsın ya da açılmasın bu işlemin banka yönetiminin zimmet sorumluluğu kapsamında olduğu gerçeğinden hareketle eylemler yorumlanmalı ve yargılaması sürdürülen sanıkların her bir kredilendirmedeki sorumluluğu somutlaştırılmalı, konumlarına ve etkinliklerine göre zimmet suçunun asli faillerini azmettiren veya bu fiillere asli ya da fer'i düzeyde iştirak eden olduklarının kabulüyle değerlendirme yapılmalıdır. Soruşturma öncesinde kendiliğinden ve iyiniyetle yapılan ödemelerin zimmet suçu ödemesi olmadığı benimsenerek zarar hesabına dahil edilmemesi sağlanmalı, soruşturmadan sonra yapılan ve ipotekle karşılanmayan değerlere ilişkin bulunan ödemelerin ise zimmet suçu ödemesi olduğu kabul edilmelidir" (Yargıtay CGK., E. 2004/11-158, K. 2005/58, 31.05.2005) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2004-11-158.htm> (01.09.2023)

⁷⁸ Özenbaş, s. 9. Gayri nakdi krediler yoluyla işlenen bankacılık zimmeti suçunun mütemadi suç olduğu görüşü için bkz. Özgenç, Zimmet, s. 86.

⁷⁹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 163; Özenbaş, s. 6; Turabi, s. 186; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 1045; Özgenç, Ekonomik Çıkar, s. 145. Yargıtay'ın aksi yönde kararları mevcuttur. "Zimmet suçu; sanığın görevi gereği ve yasal olarak kendisine tevdi olunan malları haksız bir şekilde mal edinmesiyle oluşur. Bunun için maledinme sonucunda failin malvarlığındaki artış kadar, mağdur tarafın zarara uğraması veya zarar olasılığıyla karşı karşıya kalması koşuldur. Zarar doğurmayan veya zarar olasılığı bulunmayan eylemlerin zimmet olarak nitelendirilmesi mümkün değildir." (Yargıtay 5. CD., 2862/3834, 21.10.1998) Bkz. Gökçen, s. 2683.

⁸⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 792.

⁸¹ Aynı yönde görüş için bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 26. "Sanığın çalıştığı bankanın mudilerinin hesaplarından çeşitli tarihlerde usulsüz çektiği paraları kullandıktan kısa süre sonra yatırmak suretiyle iade ettiği ve durumun daha sonra olağan denetim esnasında ortaya çıktığı anlaşıldığından sanık hakkında kul lanma zimmetinden hüküm kurulması gerekir" (Yargıtay 5. CD., E. 1999/84, K.

yerine koymak şartıyla, banka mensuplarının bankaya ait misli malları tevdi amacından farklı amaçlarla kullanılmasına olanak tanımak anlamına gelir. O halde bankanın parasını hesap/kasa kapatma tarihine göre kısa süreli repo yapan ve kazancını elde ettikten sonra anaparayı yerine koyan çalışan bu suçtan sorumlu olacaktır.⁸²

Yine TCK m. 247/3'ten farklı olarak, Bankacılık Kanunu'nda özel olarak kullanma zimmeti düzenlenmemiştir. Bu noktada malın devir amacının haricinde kalan kullanma fiillerinin Bankacılık Kanunu'nun 160/1. maddesi kapsamında⁸³ değerlendirilmesi gerektiği,⁸⁴ nihayet somut olayın özelliklerinin belirleyeceği olacağı düşünülmektedir.⁸⁵

1999/1425, 14.04.1999) Bkz. Yiğit, s. 450, dn. 49.

⁸² Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 163.

⁸³ Bazı yazarlar, malın geçici kullanıma uygun olup olmadığına göre bir ayrıma gidilmesi gerektiği görüşündedirler. Buna göre, malın geçici kullanıma uygun olmayan para, para yerine geçen evrak veya senet olması durumunda failin bankacılık zimmetinden sorumlu tutulacağı; buna karşın malın geçici kullanıma uygun olan bankaya ait arabanın veya bilgisayarın geri getirilmek üzere kullanılması durumunda suçun oluşmayacağı ifade edilmektedir. Bkz. Gürses, s. 60-61.

⁸⁴ Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 163-164; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1264. Geçici kullanmanın mal edinme sayılamayacağından hareketle, kullanma hırsızlığına paralel olarak kullanma zimmetinin gerçek zimmet sayılamayacağı, örneğin, kendisine tevdi edilmiş veya muhafazası altına ya da denetim ve sorumluluğu altına konmuş yazı makinasını veya bilgisayarı kişisel gereksiniminde kullanan personelin zimmet suçlusu sayılamayacağı hakkında bkz. Özgen, s. 45. Bankacılık Kanunu'nda kullanma zimmeti şeklinde özel bir hüküm düzenlenmemekle birlikte, zimmete geçirme fiilinin kullanma yoluyla da gerçekleştirilebileceği, Bankacılık Kanunu'nda TCK m. 249'daki indirim nedeninin düzenlenmemiş olmamasının fiilin cezalandırılmayacağı anlamına gelmediği failin başta mal edinme kastına sahip olmasına rağmen, sonradan fikir değiştirerek gerçekleştirilen iadenin, etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Bkz. Yasemin Baba, "5411 sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 3, S. 9, Nisan 2012, s. 262-263.

⁸⁵ Özenbaş, s. 6. Mülga 765 sayılı TCK'da da özel olarak kullanma zimmetinin düzenlenmemiş olmasına rağmen, öğretide kullanmanın geçici olmayıp devamlılık arz etmesi yani malın tahsis amacının değiştirildiği durumlarda zimmetin bulunduğu kabul edilmiştir. Örneğin, resmi otomobili tamamıyla özel işinde kullanan, yani resmi hizmet için tahsis edilmiş aracı hiç veya büyük kısmı itibarıyla yapamaz hale getiren kimsenin, akaryakıt parasını şahsen karşılarsa dahi, zimmet suçunu işlediği kabul edilmiştir. Bkz. Erman/Özek, s. 26.

B. Hukuka Aykırılık

TCK'da düzenlenen genel hukuka uygunluk nedenleri, bankacılık zimmeti suçu bakımından söz konusu olabilir. Bu bakımdan hukuka uygun bir emrin veya hakkın yerine getirildiği durumlarda, TCK m. 24 ve 26 uyarınca ortada bir zimmet suçu bulunmayacaktır.⁸⁶ Yine bir hukuka uygunluk nedeni olan zorunluluk halinin de suçla bağdaşabileceği belirtilmiştir.⁸⁷ Örneğin, kişinin sele kapılan çocuğunu kurtarabilmek amacıyla görevi nedeniyle zilyet olduğu malı suya bırakması durumu böyledir.⁸⁸

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise, "müsamaha edilen zimmet" olarak adlandırılan ve ceza hukuku dışında bırakılan zimmete geçirme fiilleridir. Ekonomik bakımdan değersiz bir şeyin banka personeli tarafından kullanılması halinde zimmet suçunun oluşmayacağı hususunda genel kanaat olsa da, bu görüşün dayanağı farklılaşmaktadır.⁸⁹ Bir görüş, fiilin objektif gayrimeşruluğunun örf ve adetle ortadan kaldırıldığı yönündeyken; bir diğer görüş, idarenin bu tür fiiller konusunda peşin rızasının söz konusu olduğu yönündedir.⁹⁰ Yine bir başka görüş de, müsamaha edilen zimmet durumlarında fiilin ifade ettiği haksızlık muhtevası, cezaya müstahak ve cezayı gerektirici boyutta olmadığından söz konusu fiillerin cezalandırılmayacağı yönündedir.⁹¹ Bu tür durumlarda fiilin, korunan hukuki değer veya menfaate yönelik ihlal ediciliğinin bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Son olarak, TCK m. 26/2'de düzenlenen rıza hukuka uygunluk nedeni kapsamında ayrıma gidildiği, malın özel kişiye ait olduğu hal-lerde, daha üstün bir hakkın bulunmaması kaydıyla, şeyin şahsi bir amaçla kullanılması bakımından hak sahibinin rızasının geçerli olacağı savunulmuştur.⁹²

⁸⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 101. Bu noktada, kanun hükmünün yerine getirilmesinin hukuka uygunluk nedeni teşkil edebilmesi için, söz konusu kanun hükmünün, kişinin zilyedi olduğu mala belli bir şekilde tasarruf etmesini emreden kanun hükmüne nazaran özel nitelikte olması ve kamu görevlisinin fiilinin yetki veren özel kanunun sınırları içerisinde kalması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 101.

⁸⁷ Erman/Özek, s. 33.

⁸⁸ Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 102.

⁸⁹ Gürses, s. 61.

⁹⁰ Erman/Özek, s. 33; Özgen, s. 45; Yiğit, s. 461.

⁹¹ Gökçen, s. 2683; Özgenç, Ekonomik Çıkar, s. 142; Turabi, s. 203; Koca/Üzülmez, s. 977.

⁹² Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 102; Gürses, s. 80.

C. Manevi Unsur

Bankacılık zimmeti suçunun oluşumu için genel kast yeterli olup;⁹³ suçun taksirli biçimine yer verilmemiştir.⁹⁴ Bu itibarla, failin dikkatsiz ve özensiz davranışları dolayısıyla sorumluluğu altındaki zimmete konu malın azalması ve hatta failerin bu azalmanın ortaya çıkmaması için bazı hileli hareketlerde bulunması, söz konusu fiilin ayrı bir suç oluşturması durumu saklı kalmak üzere, zimmet suçuna vücut vermez.⁹⁵ Failin, fiili gerçekleştirirken herhangi bir amaçla hareket etmesi gerekmediğinden özel kast⁹⁶ aranmamaktadır.

Bu suçta kast, failin görevi nedeniyle zilyet olduğu malı, kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmeyi bilmesi ve istemesidir. Failin, zilyedin tam olarak ne tür tasarruflarda bulunabileceğini bilmesi gerekmiyor; görevi nedeniyle zilyet olduğu şeyi yanlış yerde kullandığını ve zilyet olduğu şey üzerinde malik tarafından gerçekleştirilebilecek tasarruflarda bulunduğunu bilmesi yeterlidir.⁹⁷ Suçun oluşabilme-

⁹³ “Zimmet suçunun manevi unsuru umumi kasttır. Bu suçta ayrıca özel kast aranmaz. Memur veya memura benzetilenin kendisine görevi sebebiyle tevdi edilmiş bulunan para veya para hükmündeki eşya ve emvali hesabına geçirmesi veya mal edinmesiyle zimmet suçu oluşur.” (Yargıtay 5. CD., 3190/3530, 28.10.1980) Bkz. Erman/Özek, s. 35, dn. 6.

⁹⁴ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 164; Özgen, s. 45; Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 26. “...İçme suyu için alınan paraların hata sebebiyle kayıtsız olarak sanık üzerinde kaldığı anlaşıldığına göre kasti suçlardan olan zimmette kastın ne suretle teşekkül ettiği gösterilmelidir” (Yargıtay 5. CD., 3558/4186, 11.08.1959) Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 805, dn. 46.

⁹⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 805.

⁹⁶ Madde metninde failin açıkça herhangi bir amaçla hareket etmesinin aranmadığı zimmet suçunda, Yargıtay’ın geçmişten beri verdiği kararlarında mal edinme, zimmete geçirme, temellük veya haksız çıkar sağlama kastını aranması öğretide eleştirilmiştir. Bkz. Erman/Özek, s. 35. “2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 28. maddesinin “Yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paralar, devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler devlet memuru gibi cezalandırılır” hükmü karşısında, suça konu paranın kişisel ya da siyasal çıkar sağlamak için sarf ve istihlak edilmesi halinde, TCK’nın 202 ve sonraki maddelerinde düzenlenen zimmet suçunun oluşacağı, buna göre yargılama yapmak ve delilleri takdir etme görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait bulunduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekir.” (Yargıtay 11. CD., E. 1996/563, K. 1996/562, 13.05.1996) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/11cd-1996-563.htm> (01.09.2023)

⁹⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 105. Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu m. 22/3 bakımından, kanunda bir açıklık bulunmamasına karşın Yargıtay’ın zimmet

si için malın zilyetliğinin ele geçirildiği anda değil, zimmete geçirme anında failin bu iradesi aranır.⁹⁸ Dolayısıyla maddi unsur kısmında da açıklandığı üzere, failin, kredi değerliliğinin düşük olduğunu ve bu nedenle geri ödemeyeceğini bildiği bir kişiye kredi tahsis etmesi halinde kastın varlığından söz edilebilir. Buna karşın, failin gerekli bütün araştırmaları yapmasına ve herhangi bir olumsuzluk tespit etmemesine karşın rağmen, geri ödeneceği inancıyla kredi tahsis etmesi ve kredinin geri ödenmemesi halinde zimmete geçirme bilinç ve iradesinden bahsedilmeyecektir.⁹⁹

Fiilin bilinmesi gereken unsurları, gerek maddi gerekse normatif nitelikte davranıştan önce gelen, davranışla eş zamanlı olan ya da davranıştan sonra gelen unsurlara ilişkin olabileceğine göre, bu unsurlar üzerindeki hata esaslı olup, kastı ortadan kaldırır.¹⁰⁰ Örneğin, kendi taşınabilir bilgisayarı zannederek, banka tarafından göreviyle ilgili olarak kullanması için verilen ve kendi bilgisayarı ile aynı marka, aynı model ve dış görünüş itibarıyla aynı olan bilgisayarı evinde götüren banka çalışanı, TCK m. 30/1 uyarınca zimmet suçundan sorumlu tutulamayacaktır.¹⁰¹

suçunda sahip olma kastının esas olduğu, mal edinme ve sahiplenme kastıyla hareket edildiğini gösteren kesin ve yeterli kanıtların bulunması, haksız çıkar sağlama kastının mevcudiyetinin arandığı ve failin zimmet kastıyla hareket ederek temellük kastını belirten kanıtlar gösterilmeksizin mahkûmiyet kararı verilemeyeceği yönündeki kararları bulunduğu ifade edilmiştir. Bkz. Alacakaptan, s. 36. "Tapulama başkatiibinin gelmemesi sebebiyle müstafi addedilmesi ve bu durumda dairedeki eşyaları toplarken İdare tarafından verilen para ve tebligatlar için aldığı posta pullarını koyduğu zarfı da yanlışlıkla eve götürdüğü sonradan eşi tarafından bulunup savcıya teslim edildiği şeklindeki savunmasının aksini gösteren delil bulunmadığı gibi bu pullardan başka biçimde faydalanamayacağına göre fiil zimmet suçu oluşturmaz" (Yargıtay 5. CD., 3295/4259, 09.12.1983) Bkz. Alacakaptan, s. 36-37.

⁹⁸ Güngör, "Zimmet Suçu", s. 26.

⁹⁹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 164-165. Bu noktada bankaların ticari kuruluşlar olarak kar etmeyi amaçladıkları, banka yönetim kurulu üyelerinin koruma ve gözetim yükümlülükleri altındaki bankanın her durumda kar etmeyebileceği, zira bankacılığın risk mesleği olduğu, ancak bir kredi veren banka yönetiminin bu kredinin dönmemesi halinde her zaman sorumlu tutulamayacağı, eğer bankacı bu krediyi verirken kendisi veya üçüncü kişi için bir çıkar sağlamak amacı gütmemişse ve bankacılık mesleğinin objektif kurallarına uygun hareket etmişse, zarardan sorumlu tutulamayacağı da belirtilmiştir. Bkz. Donay, s. 113.

¹⁰⁰ Devrim Güngör, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 58.

¹⁰¹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 110.

VI. SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER

A. Ağırlaştırıcı Neden

Bankacılık Kanunu'nun 160/2. maddesinde, "Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re'sen ödettirilmesine hükümlenir" şeklinde düzenlenen hüküm, ağırlaştırıcı bir özel nedendir.¹⁰² Söz konusu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için, zimmet fiilinin hileli davranışlarla¹⁰³ gerçekleştirilmesi şart olup; hile, malın zilyetliğini elde etmek ya da tamamlanmış zimmet fiilinin saklanması amacıyla yapılmamaktadır.¹⁰⁴

¹⁰² Söz konusu hükmün, bağımsız bir suç mu olduğu yoksa cezayı ağırlaştırıcı neden mi olduğu tartışılmıştır. Hem TCK m. 247/2'de hem de Bankacılık Kanunu m. 160/2'de fiil ayrıca tanımlanmadığı gibi suçun basit haline atıfla oluşturulduğu görülmektedir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 114-115. Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda düzenlenen bankacılık zimmeti suçu bakımından da aynı ağırlaştırıcı nedenin düzenlendiği, bunun "ihtilas" olarak adlandırıldığı, ihtilasin müstakil bir suç olmadığı ve zimmet suçunun nitelikli hali olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Özgen, s. 45. "Sanığın dört adet makbuzda, mükellefe verdiği nüshadaki miktar ile dairede kalan makbuza yazdığı miktar arasındaki fark olan 171.818.000 lirayı zimmetine geçirmesi eyleminin müteselsil nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu ancak, bir makbuzun miktarını irsaliyeye eksik beş makbuzu da irsaliyeye hiç kaydetmeyip, vezneye intikal ettirmeyerek, 109.675.000 lirayı zimmetine geçirdiği olayda, zimmetin kurum içi bilgi ve belgelerle ortaya çıkacağı sebebiyle basit zimmete niteliğinde olduğu ve TCK'nın 202. maddesinde belirtilen ağır para cezalarının basit ve nitelikli olarak zimmete geçirilen miktarlar üzerinden ayrı ayrı belirlenmesi gerektiği gözetilmeden sanığa fazla para cezası tayini" (Yargıtay 5. CD., E. 2001/3907, K. 2002/1676, 18.03.2002) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-2001-3907.htm> (02.09.2023)

¹⁰³ Maddede yer alan hilenin, TCK'nın diğer maddelerinde (m. 157, m. 235) kullanılan hile terimiyle aynı anlama sahip olduğu hususunda bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 798. Hileli davranışa, failin zimmet yaptığı hesaba ilişkin banka nezdinde bulunan yazılı ve sistemsel bilgileri değiştirmesi veya yok etmesi, çeşitli muhasebe hileleri kullanarak zimmet yaptığı paranın izini kaybettirmesi gibi davranışlar örnek gösterilmiştir. Bkz. Özenbaş, s. 7.

¹⁰⁴ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 111; Güngör, "Zimmet Suçu", s. 26. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'ndan farklı olarak "daireni aldatacak" şeklinde bir ifade yer almadığından, suçun nitelikli halinin gerçekleşmesi için, failin hileli hareketlerde bulunmasının yeterli olacağı ifade

Zimmet fiilinin kredi ilişkisi çerçevesinde işlenmesinin, nitelikli halin gerçekleşmesi için yeterli olmadığı, kredi sözleşmesinin tek başına zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranış olarak kabul edilemeyeceği, zira sözleşmeye bakılarak kredi koşullarının sağlanıp sağlanmadığı ile zimmet suçunun işlenip işlenmediğinin anlaşılabileceği, öte yandan kredi ilişkisi çerçevesinde alınan teminatların değerinin bilerek fazla gösterilmesi ya da teminat alınmadan alınmış gibi gösterilmesi halinde ortada zimmeti gizlemeye yönelik hileli davranışın bulunduğu ve nitelikli zimmet suçunun oluştuğunu kabul etmenin gerektiği ifade edilmiştir.¹⁰⁵

Aldatıcı olmak hilenin içkin özelliği olduğundan, hileli davranışın aldatıcı nitelikte olması da aranmalıdır.¹⁰⁶ Bu noktada Yargıtay'ın, hilenin aldatıcı nitelikte olduğu durumlarda dahi kurum içi araştırma ile ortaya çıkabilecek nitelikte bulunduğu durumlarda basit zimmet; fiilin basit ve normal bir incelemeyle ortaya çıkmasını engellemesi durumunda ise nitelikli zimmet suçunun oluştuğuna ilişkin bazı kararları hem 5237 sayılı TCK hem de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçları bakımından eleştiriye açıktır. Nitekim, belirtilen davranışların kurum içi basit bir araştırmayla ortaya çıkarılıp çıkarılamamasının, davranışlar hile teşkil ettiği müddetçe nitelikli zimmet sayılmaması için bir neden teşkil etmeyeceği haklı olarak belirtilmiştir.¹⁰⁷ Kaldı ki bazı durumlarda bankanın kendi denetim ve gö-

edilmiştir. Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 799; Turabi, s. 172.

¹⁰⁵ Güngör, "Zimmet Suçu", s. 26-27. Söz konusu ağırlaştırıcı nedenin, TCK'da olduğu gibi Bankalar Kanunu'nda da düzenlenmesinin isabetli olmadığı, nitekim bu ağırlaştırıcı nedenin birtakım yapay ölçüler içinde ve sübjektif olarak tespit edilmesinin doğru olmadığı, mülga 765 sayılı TCK'da yer alan "dairesini aldatacak" ifadesinin objektif bir ölçüt olduğu ancak bu ölçütün ne Bankacılık Kanunu'na ne de 5237 sayılı TCK'ya dahil edilmediği belirtilmiştir. Bkz. Donay, s. 115.

¹⁰⁶ Özgen, s. 45.

¹⁰⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 112-113. Kaldı ki Yargıtay'ın söz konusu kararlarına dayanak oluşturacak herhangi bir kanuni düzenlemenin bulunmadığı da belirtilerek, söz konusu uygulama eleştirilmiştir. Bkz. Güngör, "Zimmet Suçu", s. 26. Basit zimmet ile nitelikli zimmet suçu arasındaki ayrımın yapıldığı Yargıtay kararlarının isabetli olduğu hakkında bkz. Donay, s. 114. "Havale paralarını zimmetine geçirip, hak sahiplerinin imzalarını alındı belgelerinde taklit eden PTT memurunun fiili, havale sahipleri müracaat etmedikçe fiilin Dairedeki kayıtlarla ortaya çıkarılmaması sebebiyle ihtilas teşkil eder." (Yargıtay 5. CD., 250/553, 22.02.1983) Bkz. Erman/Özek, s. 29, dn. 25. "...Zimmet suçunun mevsuf hali olan ihtilas suçunun oluşması için failin zimmetinin meydana çıkmaması maksadı ile

zetim yükümlülüğünü yerine getirememesi dolayısıyla eylemin tespit edilemediği durumlar da oluşabilmektedir.¹⁰⁸

Hileli davranışların belgede sahtecilik suçuna vücut verdiği hallerde hangi şekilde hüküm kurulacağı tartışmalıdır. Bir görüş, bu halde bileşik suç bulunmadığından, failin gerçek içtima kuralları uyarınca hem belgede sahtecilik suçundan hem de zimmet suçundan cezalandırılması gerektiği yönündedir.¹⁰⁹ Bir diğer görüş ise bu halde hem resmi belgede sahtecilik suçundan hem de nitelikli zimmet suçundan hüküm kurulmasının *ne bis in idem* ilkesine aykırı olduğu yönündedir.¹¹⁰ Zira ayrı bir suç olarak cezalandırmanın gerçekleştirildiği söz konusu durumda, ayrıca zimmet suçunun cezası dolayısıyla artırımı gidilmesi aynı nedinin iki defa kullanılması sonucunu doğuracaktır. Bir diğer çözüm olan basit zimmet ve belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması halinde faile verilecek ceza, davranışları hile olarak kabul edilen ancak belgede sahtecilik kapsamına girmeyen fail hakkında yalnızca nitelikli zimmet suçundan ceza verildiği durumdaki sonuç cezadan daha az olacağından bu durum çelişki yaratacaktır. Dolayısıyla, bu halde faile yalnızca nitelikli zimmet suçundan ceza verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu noktada, TCK m. 212’de olduğu gibi bir içtima hükmünün

hile ve hüd’a yoluna başvurmuş olması ve bu hile ve hüd’aların da dairesini aldatacak nitelikte olması gerekmektedir. Şayet başvuran hileli yollar daireyi aldatacak nitelikte değilse, yani basit bir kontrole meydana çıkacak durumda ise ihtilal suçu oluşmaz, fiil adı zimmet niteliğinde kalır” (Yargıtay CGK., 227/344, 17.10.1983) Bkz. Erman/Özek, s. 30, dn. 27.

¹⁰⁸ “Hükme esas alınan bilirkişi raporlarında; sanığın yaptığı işlemlerin katılan Banka yetkililerince kontrol edilmediği, denetlenmediği, usulsüz işlemlerin banka kayıtlarında yapılacak olağan denetim ve karşılaştırma sonucunda ortaya çıkartılabileceği belirtildiği gibi, sanığın görev yaptığı banka şubesinde yürürlükte bulunan bankacılık mevzuatına aykırı olarak iç denetim ve gözetim görevinin yerine getirilmediği, bu durumun şubede usulsüzlüğe açık bir ortam yarattığı, bunun sonucunda, sanığın yeterli ve gerekli denetimin yapılmaması nedeniyle uzun süre ortaya çıkmayan ancak aldatıcı özelliğe de sahip olmayan ve yüklenen suçun ortaya çıkmasını engellemeye elverişli bulunmayan eylemlerinin hileli davranış niteliğinden yoksun olduğu ve basit zimmet suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.” (Yargıtay CGK, E. 2019/396, K. 2022/734, 29.11.2022) Bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2019-396-k-2022-734-t-29-11-2022> (02.09.2023)

¹⁰⁹ Erman/Özek, s. 38. Bu noktada TCK m. 212 dolayısıyla iki ayrı suçtan ceza verileceği de savunulmuştur. Bkz. Gökçen, s. 2690.

¹¹⁰ Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 27.

de bulunmadığı¹¹¹ dikkate alındığında, fail hakkında yalnızca nitelikli zimmet suçundan hüküm kurulması uygun olacaktır.¹¹²

B. Hafifletici Neden

Bankacılık Kanunu m. 160/7’de, “Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir” şeklinde düzenlenen hüküm, TCK m. 249’da olduğu gibi, özel bir hafifletici nedendir.

Söz konusu cezadan indirim nedeninin nitelikli zimmet suçu bakımından da uygulanması gerektiği belirtilmiştir.¹¹³ Malın değerinin azlığı, suçun işlendiği zamana göre tayin ve tespit edilmelidir.¹¹⁴ Dolayısıyla

¹¹¹ TCK m. 212’nin ancak TCK’da düzenlenen suçlar bakımından uygulanabilir olması nedeniyle, bankacılık zimmeti suçu bakımından uygulanamayacağı hakkında bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 806.

¹¹² “Tediye fişine mudi yerine sahte imzalar atılmak suretiyle gerçekleştirilen işlemler ile ilgili olarak, fişler üzerindeki sahte imzaların ilk bakışta ve basit bir inceleme ile sahteliğinin anlaşılması halinde eylem basit zimmet, sahteciliğin aldatıcılık özelliğinin bulunması halinde ise eylem nitelikli zimmet suçunu oluşturacaktır.” (Yargıtay 7. CD., E. 2021/1268, K. 2022/15786, 08.11.2022) Bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/7-ceza-dairesi-e-2021-1268-k-2022-15786-t-8-11-2022> (02.09.2023)

¹¹³ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 128. Mülga 765 sayılı TCK’da malın değerinin az veya pek az olmasına göre değişen oranlarda cezadan indirim yapılması düzenlenmişti. Ancak, malın değerinin pek az olması müsamaha edilen zimmet kapsamında değerlendirilebileceğinden, bu hükmün zimmet suçu düzenlemelerinde bulunmamasının isabetli olduğu belirtilmiştir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 128. “İhtilâsın zimmet suçlarında, zimmete geçirilen miktarın değerinin hafif veya pek hafif olması halinde cezanın TCK’nun 219/3. maddede öngörülen oranlarda indirilmesi gerekir.” (Yargıtay 5. CD., E. 1990/5784, K. 1991/1019, 28.02.1991) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1990-5784.htm> (02.09.2023)

¹¹⁴ Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 26; Hafızoğulları/Özen, Devlete Karşı, s. 20; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1273; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 804; Özenbaş, s. 8. “Zararın hafif olup olmadığının takdiri, Mahkemenin yetkisi içerisinde ise de bu yetki kullanılırken, zimmete geçirilen paranın suç tarihindeki rayiç değerinin hak ve nasafet kuralları gözönünde bulundurulmak suretiyle tayini gerekir.” (Yargıtay 5. CD., 412/604, 26.02.1980) Bkz. Erman/Özek, s. 41, dn. 2. Bununla birlikte, öğretide malın değerinin ne zaman az olduğunun belirlemesinin Yargıtay tarafından her yıl saptanmak suretiyle ortaya konulması ve bunun önceden objektif olarak belirlenerek takdirinin yargılamayı yapan mahkemeye bırakılmaması gerektiği de ifade edilmiştir. Bkz. Donay, s. 118-119.

sıyla suçun işlenmesinden sonra malın değerinde meydana gelen artış ve azalışların veya gecikme faizinin¹¹⁵ hafifletici nedenin uygulanması bakımından önemi olmamalıdır.¹¹⁶

Belirtilen hafifletici nedenin uygulanması bakımından önemli olan husus, maddi konunun değerinin azlığı olup, zimmetten doğan zararın azlığının ya da çokluğunun bir önemi yoktur. Dolayısıyla zimmete geçirilen şeyin değeri az olmasına rağmen zimmetten doğan zararın çok fazla olması halinde de bu hafifletici neden uygulanacaktır. Buna karşın, zimmete geçirilen malın değerinin çok fazla olmasına karşın uğranılan zararın az olması az olması halinde bu neden uygulanmayacaktır.¹¹⁷

Farklı zamanlarda ve az miktarlarda zimmete geçirme durumunda şeyin değerinin azlığının her bir zimmete geçirme fiiline göre mi yoksa toplamda zimmete geçirilen şeyin değerine göre mi belirleneceği açık değildir. Bu durumda her bir suç birbirinden bağımsız olduğundan, koşulları bulunduğu zincirleme suçun söz konusu olacağı belirtilmelidir. Zincirleme suçta zamanaşımı, ceza miktarı ve yetkili mahkeme dışındaki hususlarda suçun tekliğinden bahsedilemeyeceğinden, tek tek malın değerinin az olduğunun kabulüyle cezadan indirim yapılması isabetli olmayacaktır.¹¹⁸

¹¹⁵ “Hâkim her meselenin niteliğine ve özelliğine göre gereken incelemeyi yaparak zararın hafif veya ağır olduğunu takdir eder ve bu zararın hesaplanmasında gecikme faizi göz önüne alınmaz” (Yargıtay CGK., 5-335/494, 26.10.1987) Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 805, dn. 45.

¹¹⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 129. “Sanığın zimmetine geçirdiği kabul edilen 369.316 000 liranın suç tarihindeki ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücüne göre ‘hafif’ değerinde olduğu gözetilmeden TCK’nın 219/3. maddesi uyarınca indirim yapılmaması suretiyle fazla ceza tayini Yasaya aykırıdır.” (Yargıtay 5. CD., E. 2002/3973, K. 2003/3749, 12.06.2003) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-2002-3973.htm> (01.09.2023) Yargıtay bazı kararlarında, malın değerinin azlığı söz konusu olmadığı halde, zararın tazmini sonucunda geri kalan zararın hafif veya pek hafif sayılması gerekiyorsa, yine zararın hafifliği nedeniyle cezadan indirim yapılmasına karar vermiştir. “Sanığın adli duruşma başladıktan sonra bankaya yatırdığı elektrik parasının haksız çıkar tutarından düşülmesi ve bunun sonucu geriye kalan miktarın hafif kabulüyle TCK 202/1 yerine 202/2 maddesiyle indirim yapılması gerekir.” (Yargıtay 5. CD., 1983/1880, 15.04.1986) Bkz. Erman/Özek, s. 42, dn. 7.

¹¹⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 129.

¹¹⁸ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 129.

VII. SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

Zimmet suçu, neticesiz suçlardan olmasına rağmen, zimmete geçirme davranışının harekete bölünebildiği durumlarda teşebbüs mümkün olabilir.¹¹⁹ Örneğin, kendisine tevdi edilmiş senetleri başkasına ciro edip henüz devrini gerçekleştirmeden yakalanan banka çalışanının eylemi teşebbüs kapsamında değerlendirilebilecektir.¹²⁰

Failin zimmet suçunun icra hareketlerine başladıktan sonra, bu hareketleri tamamlamaktan vazgeçmesi durumunda gönüllü vazgeçmeden yararlanabilmesi mümkündür. Özel ceza kanunları bakımından da uygulama alanı bulan TCK m. 36'ya göre, failin zimmet suçuna ilişkin davranışı tamamlamaktan vazgeçmesi halinde, bu aşamaya kadar ki hareketleri başka bir suç oluşturmadıkça cezalandırılmayacaktır.

B. İştirak

Bankacılık zimmeti suçu, yukarıda açıklandığı üzere bir özgü suç olduğundan, özgü suça ilişkin iştirak kuralları geçerli olacaktır. TCK m. 40/2'deki, "Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur" hükmü uyarınca sorumluluk belirlenecektir.

Ancak belirtilmelidir ki, özgü suça ait tipik davranışın mutlaka gerekli nitelikleri taşıyan kimse tarafından gerçekleştirilmesinde mantıki bir zorunluluk yoktur. Gereken niteliklere sahip kimsenin, özgü suçun tipik davranışını şahsen gerçekleştirmesi, sadece "kendi eliyle gerçekleşt-

¹¹⁹ Erman/Özek, s. 28; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 806; Gökçen, s. 2690; Özenbaş, s. 6. Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda düzenlenen bankacılık zimmeti suçu bakımından, malın mülkiyete geçirilmesinden önceki aşama olan elde bulundurma suç teşkil etmediği için bu suça teşebbüsün mümkün olmadığı yönündeki görüş için bkz. Özgen, s. 46. "Depo memuru olan sanığın denetim ve sorumluluğundaki orman emvalini faydalanmak için usulsüz olarak depodan çıkarıp başkasına ait hızar atelyesine sevk ettiği sırada ihbar üzerine izlenip emval kamyonundan indirilmeden yakalanması eylemi zimmete eksik teşebbüs suçunu oluşturur." (Yargıtay 5. CD., E. 1991/5125, K. 1992/405, 05.02.1992) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1991-5125.htm> (02.09.2023)

¹²⁰ Donay, s. 110.

tirilmesi gereken suçlar” veya “şahsen gerçekleştirilmesi gereken suçlar” denilen ve mahiyetleri gereği başkası aracılığıyla işlenemeyen suçlar yönünden zorunludur. Buna karşın üçüncü kişiler aracılığıyla da işlenebilen özgü suçlar bakımından, özgü suçun bölünmüş ve parçalara ayrılmış biçimde işlenebilmesi mümkün olabilir. Bu halde ortaklardan biri kanunun aradığı niteliklere katılmaktayken; diğerleri bu niteliğin yokluğunda cezai yönden önemli olmayacak veya başka bir suçu oluşturacak olan maddi bir davranışı gerçekleştirmektedir. Bu itibarla, TCK m. 40/2’deki, özgü suçlar bakımından tipik fiilin mutlaka gerekli niteliklere sahip kişi tarafından işleneceği yönündeki sınırlama isabetli değildir.¹²¹ Açıklanan nedenle, tipik davranışın özgü suç faili niteliği taşımayan kişiler tarafından gerçekleştirildiği özgü suçlarda, bu kişileri azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutmak isabetli bir çözüm değildir.¹²²

Dolayısıyla bankacılık zimmeti suçuna banka çalışanı olmayan ancak suçu işlemek için malın zilyetliğinin görevinden dolayı banka çalışanına devredilmiş olmasından yararlanan kişilerin de iştirak edebileceği kabul edilmelidir.¹²³ Burada özgü suça iştirak edenlerden birinin, mutlaka özgü suçu öngören norm tarafından aranan niteliklere sahip olması gerekir.¹²⁴

Suçun işlenmesinden sonra, denetimle görevli kişinin bu görevini yerine getirmeyerek zimmetin ortaya çıkmamasını sağlaması başka bir suçu oluşturabilse de bankacılık zimmeti suçuna iştirak ettiği anlamına gelmemelidir.¹²⁵

¹²¹ Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 355-356.

¹²² Güneş Okuyucu Ergün, “Görevi Kötüye Kullanma Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 82, Y. 2009, s. 5.

¹²³ “PTT memuru sanığın korumasındaki bir miktar parayı maledinmek kastıyla alıp diğer sanığa teslim ettiği halde anlaşma gereği diğer sanık tarafından iple bağlanıp kapının dıştan kilitlenmek suretiyle fiilin açığa çıkmaması için hile ve huda kullanarak soygun süsü verdikleri olayda, memur sanığın ve asli olarak eyleme katılan diğer sanığın eylemleri nitelikli zimmet suçunu oluşturur.” (Yargıtay 5. CD., E. 1996/2268, K. 1996/2868, 17.09.1996) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1996-2268.htm> (02.09.2023)

¹²⁴ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 133. Örneğin, memur olmayan kişinin görevli kişiyi hataya düşürerek onun mal edinmesini sağlaması durumunda, memurun mal edinme kastı bulunmadığı için onu hataya düşüren kişi dolayısıyla fail addedilerek zilyet olan memurmuş gibi cezalandırılması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Erman/Özek, s. 39.

¹²⁵ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 135.

C. İctima

Yukarıda da açıklandığı üzere, bankacılık zimmeti suçunun sahte belge düzenlemek suretiyle işlenmesi durumunda, Bankacılık Kanunu'nun 160/2. maddesi uygulama alanı bulmalıdır.

Banka çalışanının, bir suç işleme kararının icrası kapsamında malları farklı zamanlarda zimmetine geçirmesi halinde zincirleme suç söz konusu olacaktır.¹²⁶ Bu bakımdan farklı kişilere ait mallar tek davranışla zimmete geçirildiğinde, TCK m. 43/2 uygulama alanı bulacaktır.¹²⁷

Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun yürürlükte bulunduğu dönemde Yargıtay, KİT şeklinde örgütlü banka çalışanının işlediği zimmet suçu bakımından, fikri içtima kurallarının uygulanması gerektiği ve 765 sayılı TCK m. 202'den dolayı cezalandırmanın gerektiğine ilişkin kararlar vermiştir.¹²⁸ Ancak bu türden kararlar

¹²⁶ "TCDD. Yemekli Yataklı Vagonlar ve Turizm Dairesi Ankara Servis Müdürlüğü'nde sözleşmeli memur statüsünde bulunan sanığın, amirinin görevlendirilmesi fiilen mutemetlik görevini yapmakta bulunduğu sırada, çeşitli tarihlerde teslim aldığı paraları temellük etmek suretiyle oluşan fiili, müteselsil basit zimmet suçunu oluşturur" (Yargıtay 5. CD., E. 1996/2931, K. 1996/3483, 17.10.1996) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1996-2931.htm> (02.09.2023) "1- Sanığın; bankada bulunan hastaneye ait paradan çektiği 167.500 lira parayı 57 gün, 100.000.000 lira parayı da 27 gün süreyle üzerinde tuttukten sonra henüz soruşturma başlamadan ve hiçbir uyarı olmadan kendiliğinden iade etmiş olduğu anlaşılmış bulunmasına göre eyleminin, kullanma zimmeti niteliğinde olduğu gözetilerek bu paraların sözkonusu süreler içindeki neması belirlenip buna göre uygulama yapılması gerektiğinin düşünülmemesi, 2- Oluş ve kabule göre; eylem, aynı kasıt altında ve kısa fasılalarla iki değişik zamanda vukubulduğu halde TCK.nun 80. maddesi ile cezanın arttırılmaması" (Yargıtay 5. CD., E. 1994/1880, K. 1994/2242, 30.06.1994) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/5cd-1994-1880.htm> (02.09.2023)

¹²⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 807.

¹²⁸ "4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesinin 10. bendi bir fikri içtima düzenlemesi olup KİT şeklinde örgütlenmiş Ziraat Bankasında görevli iken atılı suçu işlediği anlaşılan sanık hakkında ağır para cezası, kamu bankalarına karşı işlenen suçlarda artırım ve memuriyetten müebbeten mahrumiyet gibi daha ağır hükümler içermesi nedeniyle 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11/b maddesinin yollamasıyla TCK'nın 202 ve müteakip maddeleriyle uygulama yapılması gerekir" Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 169. Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu m. 22/10'un, TCK içindeki suçlar bakımından değil, yasalar arasında fikri içtimaı kabul ettiği yönünde bir hüküm olduğu hususunda bkz. Özgen, s. 52. Bankacılık Kanunu'nun yürürlükteki 161. maddesinin de bir tür fikri içtima hükmü olduğu hususunda bkz. Donay, s. 120; Özenbaş, s. 6-7.

öğretide eleştirilmiş ve fikri içtimain değil, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile 399 sayılı KHK arasında genellik-özellik ilişkisinin bulunduğu, dolayısıyla buna göre uygulama yapılması gerektiği ifade edilmiştir.¹²⁹ 5411 sayılı Bankalar Kanunu m. 160'ta düzenlenen bankacılık zimmeti suçuna vücut veren fiillerin başka kanunlarda da suç sayılması durumunda ortaya çıkan içtima sorununun, Bankacılık Kanunu'nun 161. maddesindeki, "Bu Kanuna göre suç teşkil eden hareket ve fiiller başka kanunlara göre de cezayı gerektirdiği takdirde, failleri hakkında en ağır cezayı gerektiren kanun maddesi uygulanır. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sorumluluğu gerektiren hükümleri¹³⁰ saklıdır" hükmüyle çözümlenmesi gerekmektedir.¹³¹

VIII. SUÇUN MUHAKEMESİ VE YAPTIRIM

Bankacılık zimmeti re'sen takip edilen bir suçtur. Bankacılık Kanunu m. 160/1'de suçun basit şekli için yaptırım altı yıldan on iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile bankanın uğradığı zararın tazmini olarak belirlenmiştir. Suçun nitelikli hali bakımından ise Bankacılık Kanunu m. 160/2 uyarınca, on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve bankanın uğradığı zararın üç katından az olmamak şartıyla¹³² yirmi bin güne kadar adli para cezası ile birlikte meydana gelen zararın ödenmemesi halinde mahkemece re'sen zararın ödettirilmesine hükmolunacaktır.¹³³ Bankanın

¹²⁹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 169.

¹³⁰ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin saklı olduğuna ilişkin hükmün, bankaya zarar verenlerin objektif sorumluluğunun bu kanuna göre düzenleneceğini belirtmek için getirildiği, ancak kanun yapma sistematığı bakımından burada yer almasının uygun olmadığı, zira Türk Ticaret Kanunu'nun banka yönetici ve mensuplarının verdikleri maddi zararları karşılamak için uygulandığı yönündeki görüş için bkz. Donay, s. 120.

¹³¹ Aynı yönde görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s. 1278.

¹³² Adli para cezasının, adeta nisbi ceza haline dönüştürülmesi ve bunun miktarının bankanın uğradığı zararla orantılı hale getirilmesinin isabetli olmadığı, para cezasının bu şekilde hesaplanmasının gün para cezası sistemiyle çeliştiği ifade edilmiştir. Bkz. Donay, s. 115. TCK'nın genel hükümlerinde düzenlenen gün para sistemiyle çelişse dahi, Bankacılık Kanunu'nun TCK'dan sonra yürürlüğe girmesi nedeniyle, söz konusu düzenlemenin belirtilen şekilde uygulanması gerektiği görüşü için bkz. Baba, s. 270.

¹³³ TCK m. 55'te kazanç müsaderesinin düzenlendiği, buna göre suçun işlenmesiyle

uğradığı zarar, malın fiilin gerçekleştirildiği tarihteki değerine göre belirlenecektir.¹³⁴

Bankacılık Kanunu m. 160/5, “Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir” şeklinde; m. 160/6, “Kovuşturma başlamadan önce,¹³⁵ gönüllü olarak, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Bu durumun hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir” şeklinde düzenlenmiştir.¹³⁶ Görüldüğü üzere, bankacılık zimmetiyle ilgili yürütülen ceza muhakemesinin evresine göre etkin pişmanlık nedeniyle cezadan indirim oranı değişmektedir.¹³⁷

elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere karar verileceği, müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilmemesi gerektiği, bu açıdan Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinde düzenlenen zararın ödenmesinin müsadere niteliğinde olmadığı ifade edilmiştir. Zararın mahkemece ödettirilmesi durumunda kazanç müsadere karar verilemeyeceği de belirtilmiştir. Bkz. Donay, s. 110-111; Özenbaş, s. 8.

¹³⁴ “Sanıkların bir kısım müşterilere ait döviz hesaplarından zimmetlerine geçirdikleri miktarların mal edinme tarihlerindeki Merkez Bankası efektif döviz satış kurlarına göre zimmetin Türk Lirası karşılığının hesaplanması gerektiğinin gözetilmemesi” (Yargıtay 7. CD., E. 2004/3661, K. 2005/10299, 30.06.2005) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/7cd-2004-3661.htm> (01.09.2023)

¹³⁵ Soruşturma evresindeki etkin pişmanlığın bir üst fıkra düzenlendiğinden hareketle, anılan fıkranın kovuşturma evresinde uygulanması gerektiği görüşü için bkz. Donay, s. 117.

¹³⁶ Soruşturma başlamadan önce zararın nasıl hesaplanacağı hususu belirsizdir. Aynı durum soruşturmanın başlamasından sonra, zararın hesaplanmasının Cumhuriyet savcısına mı yoksa sulh ceza hakimine mi ait olduğu noktasında da ortaya çıkmaktadır. Belirtilen durum öğretilde eleştirilmiştir. Bkz. Donay, s. 117.

¹³⁷ Bankacılık zimmeti suçunda gerçek miktarının ortaya çıkartılmasının uzun zaman aldığı, bu gibi olaylarda banka sahipleri ile TMSF arasında yapılan görüşmelerin uzun sürmesi sebebiyle, ödeme iradesinin ortaya çıkmasından çok uzun süre sonra uzlaşmanın sağlanabildiği, bu arada da muhakeme sürecinde aşama kaydedilerek soruşturma evresinde kovuşturma evresine geçilebileceği dikkate alındığında, etkin pişmanlık hükümlerini uygularken indirimin hangi evreye göre tayin edilmesi gerektiği tartışılmıştır. Başka bir ifadeyle bu gibi hallerde ödeme iradesinin ilk ortaya konulduğu tarihin mi yoksa uzlaşmanın sağlandığı tarihin mi dikkate alınması gerektiği tartışmalıdır. Burada, ödeme iradesinin ilk ortaya çıktığı

Etkin pişmanlığa vücut verecek olan ödeme veya iadenin¹³⁸ tam¹³⁹ ve fiilen gerçekleştirilmesi gerekir. Suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda ortakların kendi paylarına düşen miktarı ödeyerek etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi mümkün değildir. Yine kısmi ödeme,¹⁴⁰ iade, ödeme taahhüdü veya teminat gösterme ceza indiriminin uygulanmasında yeterli değildir.¹⁴¹

Ödeme veya iadenin rızaya dayalı¹⁴² ve kendiliğinden olması¹⁴³ gerekir. Dolayısıyla, cebri ödeme¹⁴⁴ veya iade bu hafifletici nedenin uygulanmasını sağlamaz. Örneğin, malın suçüstü halinde zorla alınması veya failin alacaklarına ihtiyati tedbir konulması halinde söz konusu hafifletici neden uygulanmayacaktır.¹⁴⁵

Aksi bir hüküm bulunmadığından, ödeme veya iadenin bizzat fail tarafından yapılması şart değildir.¹⁴⁶ Etkin pişmanlığın açıklanan di-

anun esas alınmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Bkz. Baba, s. 270.
¹³⁸ İade veya tazmin şartına bağlı etkin pişmanlık düzenlemelerinde, asıl olarak zararın iade yoluyla giderilmesi olduğu, tazmin yoluyla giderimin ancak aynen iadenin mümkün olmadığı durumlarda kabul edileceği, aynen iadenin suç konusu malın üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan, ele geçirildiği andaki vasfı, şekli ve miktarı itibarıyla geri verilmesini ifade edeceği, suç konusu, para gibi bir misli eşyaysa, o şeyden aynı cins ve miktarda geri verilmesi ile kanunun aradığı anlamda iadenin gerçekleşmiş olacağı belirtilmiştir. Bkz. Baba, s. 264.

¹³⁹ Özgen, s. 46.

¹⁴⁰ Donay, s. 117.

¹⁴¹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 167; Erman/Özek, s. 42; Artuk/Gökçen/Yeni-dünya, s. 808.

¹⁴² Özenbaş, s. 7.

¹⁴³ Bankacılık Kanunu m. 160/6'da kovuşturma başlamadan önceki etkin pişmanlık için gönüllü olmanın açıkça arandığı; ancak m. 160/5'te böyle bir ifadenin bulunmadığından hareketle, soruşturma başlamadan önceki etkin pişmanlığın uygulanması için gönüllü olmanın aranmadığı şeklinde yorum yapılmamalıdır. Bu yönüyle gönüllülüğün, etkin pişmanlığın tamamı için eşit olarak uygulanması gerektiği kabul olunmalıdır. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 126; Baba, s. 276.

¹⁴⁴ "Bozma sonrasında banka zararının Beypazarı İcra Müdürlüğü'nün 2012/1323 Esas sayılı icra takip dosyasına 11.03.2021 tarihli dekontla yapılan ödeme ile ödenerek kapatıldığı, Dairemiz yerleşik uygulamalarına göre icra takibine istinaden yapılan ödemelerin etkin pişmanlık kapsamında yapılan bir ödeme olarak kabul edilemeyeceği cihetle sanığın cezasında 5411 sayılı Kanun'un beşinci fıkrası gereğince indirim yapılması suretiyle eksik ceza tayini" (Yargıtay 7. CD., E. 2023/5976, K. 2023/4905, 18.05.2023) Bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/7-ceza-dairesi-e-2023-5976-k-2023-4905-t-18-5-2023> (02.09.2023)

¹⁴⁵ Erman/Özek, s. 42.

¹⁴⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 128. Bununla birlikte, ödemenin faal nedamete

ğer koşullarının bulunması şartıyla, başka bir kimse tarafından yapılan ödeme veya iade halinde de failin bu hükümden yararlanabilmesi mümkündür.

Etkin pişmanlık olarak yukarıda açıklandığı üzere, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya tamamen tazmin edilmesi halinde, bu durum soruşturma başlamadan gerçekleşirse faile cezanın 2/3'ü; kovuşturma başlamadan önce gerçekleşirse cezanın yarısı, hükümden önce¹⁴⁷ gerçekleşmesi halinde ise cezanın 1/3'ü indirilecektir. Malın değerinin azlığı halinde ise, verilecek ceza 1/3'ünden yarısına kadar indirilecektir.¹⁴⁸

Bankacılık Kanunu m. 160/1'de, "bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler" hükmü ile m. 160/2'de, "Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi halinde mahkemece re'sen ödettilmesine hükmolunur" hükmü düzenlenmiştir. 5271 sayılı CMK uyarınca şahsi hak davalarının ceza mahkemelerinde görülmesi mümkün olmamakla birlikte, Bankacılık Kanunu, CMK'ya göre özel nitelikte bir kanun olduğundan, bu ilkenin bir istisnası olarak görülmelidir. Buradaki za-

dayanması, failin arzusu ve bilgisi dışında yapılan ödemenin varlığı halinde söz konusu hafifletici nedenin uygulanmaması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Erman/Özek, s. 43. Failin bizzat ödemede bulunmasını engelleyici sebeplerin bulunması halinde (tutukluluk, hastalık vb.), onun bilgisi ve iradesi dahilinde başka kimse tarafından gerçekleştirilen iadenin de yeterli kabul edilmesi gerektiği görüşü için bkz. Baba, s. 266.

¹⁴⁷ Maddede yer alan "hükümden önce" ifadesinden, hükmün tefhiminden önce şeklinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Zira maddede, hükmün kesinleşmesi gibi bir ifadeye yer verilmediğinden, hükmün hukuken hüküm ve sonuç doğurduğu bu anın esas alınması gerekmektedir. Bkz. Erman/Özek, s. 43; Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 127; Hafizoğulları/Özen, Devlete Karşı, s. 19. "Hükümden evvel ibaresi hükmün tefhiminden öncesinde anlamına gelir." (Yargıtay 5. CD., 5532/5610, 27.12.1985) Bkz. Erman/Özek, s. 43, dn. 14. "Hükümden önce" ifadesinden anlaşılması gerekenin, suçsuzluk karinesi gerekçesiyle kesin hükümden önce şeklinde anlaşılması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Özgen, s. 46. Bir diğer görüş ise, maddede yer alan "hükümden önce" ifadesiyle, yerel mahkemenin vereceği ilk hükmün anlaşılması gerektiği ve ilk derece mahkemesi kararının bozulmasının ardından yeniden yapılan yargılama sırasında etkin pişmanlıktan yararlanılmasının mümkün olmadığı yönündedir. Bkz. Baba, s. 275.

¹⁴⁸ İndirim yapılacak cezanın hangi ceza olduğu hususunda öğretide, cezanın aşağı ve yukarı hadleri belirtilmişse, aşağı haddinin yarısının indirileceği; sabit bir ceza öngörülmüşse somut olarak o cezanın yarısının indirileceği ifade edilmiştir. Bkz. Donay, s. 118.

rarın tazmini cezai bir müeyyide niteliğinde olmadığından, ceza mahkemesi tarafından tazminine hükmedilen zarar, ayrıca hukuk mahkemesinde açılacak bir tazminat davasıyla talep edilemeyecektir.¹⁴⁹ Buradaki zararı ödeme, bir çeşit şahsi hakkın yerine getirilmesidir.¹⁵⁰ Bankacılık zimmeti suçuna iştirak edenler, iştirak dereceleri ne olursa olsun meydana gelen zarardan müteselsilen sorumlu tutulacaklardır. Dolayısıyla, meydana gelen zarar suça iştirak edenlerin birinden tahsil edilecek, zararı tahsil eden bu kişinin diğer şeriklere rücu hakkının bulunup bulunmadığı ve diğer hukuki ihtilaflar 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre çözümlenecektir.¹⁵¹

¹⁴⁹ Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 170-171; Donay, s. 110. Özel hukuk davalarında hâkimin, tarafların istemleriyle bağlı oldukları göz önünde bulundurulduğunda, maddelere, "istem üzerine zararın tazmini" yönündeki bir hükmün ilave edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak Bankacılık Kanunu'nun belirtilen hükümleri karşısında istem koşulunun aranmadığı görülmektedir. Bkz. Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 171. Mülga 765 sayılı TCK'nın zimmete ilişkin hükümlerinde de benzer bir hükmün düzenlendiği, ancak zarara uğrayan kişinin, şahsi haklarını hukuk mahkemesinden talep edeceğini açıkça bildirmesi durumunda, ceza mahkemesinin zararın ödettirilmesine karar veremeyeceği belirtilmiştir. Bkz. Erman/Özek, s. 45.

¹⁵⁰ Donay, s. 110. Söz konusu tazminatın, İcra ve İflas Kanunu'na göre tahsil edilecek bir borç niteliğinde olduğu görüşü için bkz. Baba, s. 269.

¹⁵¹ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 172. Bu bakımdan Yargıtay'ın verdiği bazı kararların yerinde olmadığı ifade edilmiştir. "Sanıkların fiilleri sonucu oluşan banka zararının her bir sanık bakımından ayrı ayrı olmak üzere kesin olarak belirlenip, hangi sanığın oluşan bu zararı ne miktarda tazmin ettiği ve tazmin edilmeyen banka alacağından hangi sanığın ne miktarda sorumlu olacağı hususlarının konunun uzmanı bilirkişi marifetiyle tespit edilerek tespit edilerek sonucuna göre hüküm tesisi" (Yargıtay 7. CD., E. 2004/3661, K. 2005/10299, 30.06.2005) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/7cd-2004-3661.htm> (02.09.2023) "Sanık Kutlu'nun zimmetine geçirdiği miktar üzerinden sorumlu tutulması gerektiği gözetilmeden, zimmetin tümünün tahsilinden müteselsilen sorumlu tutulması yolsuzdur." (Yargıtay 5. CD., 273/69773, 03.12.1987) Bkz. Erman/Özek, s. 45, dn. 7. Bu noktada, TMSF tarafından el konulan bankalarla yapılan anlaşmaların, mahkeme tarafından hükmedilecek tazminata engel teşkil edip etmeyeceği de tartışılmıştır. Örneğin, (x) miktarda zarara neden olan bir bankanın yapılan anlaşma gereği anlaşmada öngörülen zararı ödemeye başlaması ve bunun (y) kısmını ödemesi halinde mahkemenin (x-y) miktarda tazminata hükmetmesinin mümkün olup olmadığı belirlenmelidir. Konuyla ilgili olarak, böyle bir anlaşma yapılması durumunda meydana gelen zararın belirli vadelerde ödenmesi sağlanacağından tazminata hükmedilmemesi gerektiği, böyle bir ödeme planı yapan tarafların bu anlaşmalarına ceza mahkemesinin de uyması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Donay, s. 111. Yargıtay'ın aksi yönde kararları mevcuttur. "Balkaner grubu ile TMSF ara-

Bankacılık zimmeti suçu, Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen bir suç olduğundan bu suçun soruşturma ve kovuşturması da özel birtakım usullere bağlanmıştır. Bankacılık Kanunu'nun 162/1. maddesindeki,¹⁵² "Bu Kanun'da belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, Kurum veya Fon tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. Ancak, 160'ıncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturmalar Kurumun veya Fonun yazılı bildirimi üzerine veya gecikilmesinde sakınca görülen hallerde re'sen Cumhuriyet savcılarınca yapılır ve Kurum ve Fon haberdar edilir. Bu fıkra uyarınca yapılan soruşturmalar neticesinde açılan kamu davalarında, Kurumun veya Fonun başvuruda bulunması halinde, bunlar başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanırlar. İtibarın zedelenmesi, sırların açıklanması ve zimmet suçlarından dolayı ilgililerin dava hakkı ile 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri saklıdır" hükmü uyarınca, bankacılık zimmeti suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlı tutulmuş;¹⁵³ söz konusu bildirimin bir muhakeme

sında 12.6.2006 tarihinde yapılan protokolün grup tarafından gerekli edimlerin yerine getirilmemiş olması nedeniyle yürürlüğe girmedeği de gözetildiğinde, 3.9.2007 tarihli Balkaner grubunun Fon'a olan borçlarının tasfiyesine ilişkin ileriye yönelik taahhütler niteliği taşıyan protokolün, içeriği ve şartları, nakit olarak anlaşmada belirtilen miktar itibarıyla yargılama konusu edilen zimmet suçu bakımından Zimmete geçirilen bankaya ait paraların aynen iade edilmesi veya bankanın uğradığı zararın tamamen tazmini mahiyetinde kabul edilemeyeceği düşünülmeyen anılan protokol ile zararın tamamen tazmin ve iade olunduğu kabul edilerek 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160/5. maddesinin uygulanması sonucu cezadan 1/3 oranında indirim yapılarak eksik ceza tayini ve meydana gelen zararın ödetirilmesine karar verilmemesi, yasaya aykırıdır." (Yargıtay 7. CD., 7443/16811, 23.07.2008) Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (02.09.2023)

¹⁵² Bankacılık Kanunu m. 162 vd. maddelerinin düzenlendiği üçüncü bölümün başlığının "kovuşturma usulü" olduğu, ancak düzenlenen maddelerin içeriği dikkate alındığında bölüm başlığının "soruşturma ve kovuşturma usulü" şeklinde düzenlenmesinin isabetli olacağı yönündeki görüş için bkz. Donay, s. 121.

¹⁵³ BDDK ve TMSF'nin ayrı ayrı yazılı başvuru hakkına sahip olup olmadığı ile BDDK veya TMSF'den birinin yazılı bildirimde bulunması ancak diğerinin soruşturma yapılmasına gerek olmadığı kanaatiyle bildirimde bulunmaması halinde nasıl hareket edileceği tartışılmıştır. Öğretide bu durumda, kuruluşlardan birisi

şartı olduğu açıkça belirtilmiştir. Bunun mahiyeti gereği “müracaat”¹⁵⁴ ya da “başvuru” olarak adlandırılan muhakeme şartı olduğu değerlendirilmektedir.

Bankacılık Kanunu m. 162/2’de, “İtibarın zedelenmesi, sırların açıklanması ve zimmet suçlarından dolayı ilgililerin dava hakkı ile 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri saklıdır” denilerek, bankacılık zimmeti bakımından, TMSF veya BDDK haricinde ilgililere de dava hakkı tanınmıştır. Maddede yer alan “dava hakkı” esas itibariyle şikâyet hakkı olup;¹⁵⁵ “ilgili” de suçtan doğrudan zarar gören bankayı ifade etmelidir.¹⁵⁶ Bu açıdan, BDDK veya TMSF yazılı başvuruda bulunmasa dahi, suçtan zarar gören bankanın şikâyeti üzerine soruşturma ve kovuşturma başlatılabilir.¹⁵⁷

Ceza davasına katılma hakkı bakımından da Bankacılık Kanunu’nun 162. maddesi incelendiğinde, BDDK ve TMSF’nin katılan sıfatını alabilmek için kamu davası açıldıktan sonra başvuruda bulunmalarının zorunlu olduğu, hakime katılma isteğini reddetme yönünde bir takdir yetkisinin tanınmadığı, hem BDDK’nın hem de TMSF’nin birbirlerinden ayrı olarak katılma hakkına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buna karşın, suçtan zarar gören bankalar bakımından bu tür-

dahi soruşturma için bildirimde bulunduğu soruşturmanın sürdürülmesi gerektiği ve dava açıldığında yazılı müracaatta bulunan kuruluşun müdahil sıfatını taşıyacağı belirtilmiştir. Bkz. Donay, s. 122-123.

¹⁵⁴ Tanımı itibariyle müracaat, belli suçlarda Devletin mahsus makamlarıyla, dava açmayı zorunlu kılmayacak şekilde yaptığı şikâyetidir. Müracaat süreye bağlı olmayıp, geri alınamamaktadır. Bkz. Nevzat Toroslu/Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Ankara 2020, s. 62.

¹⁵⁵ Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 29.

¹⁵⁶ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 174-175. İlgili kavramının, zimmetten zarar gören banka dışındaki kişileri ifade ettiği yönündeki görüş için bkz. Donay, s. 124. Ceza muhakemesi sülhelerinin haklarının neler olduğu 5271 sayılı CMK’da düzenlendiğinden, CMK hükümlerinin saklı tutulması yönündeki hükmün gereksiz olduğu yönünde bkz. Donay, s. 123.

¹⁵⁷ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 175. Şikâyet hakkı bulunan bankanın şikâyet hakkını kullanmak zorunda olmadığı, 5237 sayılı TCK m. 278’de suçu bildirmeme suçunun ancak re’sen takip edilen suçlar bakımından suçu öğrenen kişilere bildirim yükümlülüğü getirdiği, bu durumda şikâyet hakkını kullanmayan bankanın yöneticileri veya çalışanları bakımından suçu bildirmeme suçunun oluşmayacağı ifade edilmiştir. Bkz. Güngör, “Zimmet Suçu”, s. 29. Mülga TCK bakımından damemur sayılmayan çalışanlara sahip özel bankaların suçu ihbar yükümlülüklerinin olmadığı belirtilmiştir. Bkz. Özgen, s. 54.

den açık bir hüküm getirilmemekle birlikte, CMK'daki şartları taşımak kaydıyla bankaların da katılan olarak muhakemeye dahil olabilmeleri mümkündür.¹⁵⁸

Madde ve yer yönünden yetkili mahkeme, Bankacılık Kanunu m. 164'te, "Bu Kanunda tanımlanan düzeltici, iyileştirici ve kısıtlayıcı önlemleri almamak, işlemlerin kayıt dışı bırakılması ve gerçeğe aykırı muhasebeleştirme ve zimmet suçları ile sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, bankacılık ve müşteri sırlarının açıklanması, bankacılık faaliyeti çerçevesinde işlenen nitelikli dolandırıcılık, bu suçların işlenmesi amacına yönelik olarak örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak veya bu suçlarla bağlantılı olup da ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlara ait davalar, fiilin işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan (1) numaralı ağır ceza mahkemelerinde görülür. Gerekli görülen yerlerde Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu tür suçlara bakmak üzere o yerlerdeki diğer ağır ceza mahkemeleri de görevlendirilebilir veya yeni ağır ceza mahkemesi de kurulabilir" şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, bankacılık zimmeti suçunun yargılanması fiilin işlendiği yerin bağlı olduğu ildeki (1) numaralı ağır ceza mahkemelerinde yapılacaktır.

Son olarak 5271 sayılı CMK'da düzenlenen bazı koruma tedbirleri bakımından, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesinin 3 ve 4. fıkralarında düzenlenen suçların sayıldığı görüldüğü, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'ndaki atıfların 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 169'a göre Bankacılık Kanunu'nun ilgili maddelerine ve bu sayede de bankacılık zimmeti suçuna yapıldığı dikkate alınmalıdır. Bankacılık zimmeti suçunun işlenmesi dolayısıyla, tutuklama, taşınmaz, hak ve alacaklara el koyma, şirket yönetimi için kayyım tayini, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ve zorlama amaçlı el koyma tedbirlerine hükmedilebilmesi mümkündür.

SONUÇ

Önemine istinaden 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen bankacılık zimmeti suçuyla dolaylı olarak farklı değer ve menfaatler ko-

¹⁵⁸ Okuyucu Ergün, Zimmet Suçu, s. 175.

runsa da suçun hukuki konusu, bankanın malvarlığına ilişkin menfaati-
dir. Bu durum dolayısıyla suçun mağduru banka tüzel kişiliği olup, bu
suçun muhakemesi bakımından Bankacılık Kanunu m. 162/2’de “ilgili”
olarak ifade edilen bankanın şikâyet hakkı da mevcuttur. Suçun mad-
di konusu, para veya para yerine geçen evrak veya senetler veya diğer
mallar olarak sayılmıştır. Taşınır veya taşınmaz mallar suçun kapsamın-
da olmakla birlikte, “hizmet” niteliğinde olan “insan emeğinin” bu su-
çun maddi konusunu oluşturamayacağı değerlendirilmiştir. Bankacılık
Kanunu’nda bu suçun failinin banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri
ile diğer mensupları olabileceği ifade edilmiş olduğundan, suç özgülü bir
suçtur. Sayılan sıfatları taşımayan kimselerin usulsüz bir biçimde banka
mensubu gibi davranması durumunda bankacılık zimmeti suçundan
değil, somut olayın koşullarına göre dolandırıcılık veya başka bir suçtan
dolayı sorumlu tutulabilmesi mümkündür.

Suçun maddi konusunun görev nedeniyle zilyetliğinin devredil-
mesi veya failin bunları koruma ve gözetimle yükümlü olması dav-
ranışın ön şartıdır. Zilyetlik doğrudan zilyetlik biçiminde olabileceği
gibi dolaylı zilyetlik biçiminde de olabilir. Zilyetlik ile failin görevi
arasında bir bağ bulunması gerekli olup, bunun kanun, düzenleyici
işlem veya banka iç düzenlemelerinden kaynaklanabilmesi mümkün-
dür. Zilyetliğin devrinde, devre yetkili kişinin iradesinin herhangi bir
surette fesada uğramamış olması gerekir. Failin, zilyetliğindeki para
ve diğer malları mal edinmesi veya ancak malikin yapabileceği tasar-
ruflardan herhangi birini yapması zimmete geçirmedir. Failin, kullan-
dırılan kredinin karşılığı olarak yeterli teminatı alması veya para, se-
net veya malı sonradan iade etmesi suçun varlığını ortadan kaldırmaz.
Bu yönüyle bankacılık zimmeti suçu; ani, neticesiz bir tehlike suçudur.
TCK m. 247/3’tekine benzer bir hüküm, bankacılık zimmeti suçunda
düzenlenmemiş olsa da malın devir amacının haricinde kalan kullan-
ma fiilleri somut olayın özelliklerine göre aynı suç kapsamında değer-
lendirilecektir. Mahiyetiyle uygun düştüğü ölçüde, bu suçla hukuka
uygunluk nedenlerinin bağdaşabilmesi mümkündür.

Bankacılık zimmeti suçunun oluşabilmesi için genel kast yeterli
olup, taksirli davranışla maddi konunun azalması, değer kaybetmesi
ya da zayi olması gibi durumlarda suçun oluştuğundan bahsedilemez.
Tıpkı diğer esaslı unsurlar gibi davranışın ön şartı üzerindeki hata, fa-
ilin kastını ortadan kaldırır.

Neticesiz bir suç olmasına karşın, zimmete geçirme davranışının harekete bölünebildiği durumlarda suça teşebbüs mümkündür. Özel faillik niteliğini taşımayan; ancak suçu işlemek için malın zilyetliğinin görevinden dolayı bir banka çalışanına devredilmiş olmasından yararlanan kişilerin de bu suça iştirak edebileceği kabul edilmelidir. Bankacılık zimmeti suçunun sahte belge düzenlemek suretiyle işlenmesi durumunda, Bankacılık Kanunu'nun 160/2. maddesi uygulama alanı bulmalıdır. Yine TCK m. 43/1 ve m. 43/2'deki zincirleme suç hükümlerinin bu suç yönünden uygulanabilmesi mümkündür.

Bankacılık Kanunu'nun 160/5. maddesindeki etkin pişmanlık hükmü uyarınca, yürütülen ceza muhakemesinin evresine göre gösterilen etkin pişmanlık dolayısıyla cezadan indirim oranı farklılık gösterebilmektedir. Etkin pişmanlığa konu iade veya ödeme, tam ve kendiliğinden olmalıdır. Bankacılık zimmeti suçuna mahkumiyete bağlı olarak ceza mahkemesince zararın tazminine ilişkin verilecek hüküm, 5271 sayılı CMK'ya istisna teşkil eden şahsi hakların yerine getirilmesi niteliğindedir. Bankacılık zimmeti suçunun soruşturulması ve kovuşturulması için bir muhakeme şartı öngörülmüş olup, BDDK veya TMSF tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı müracaatta bulunulması aranmıştır. Son olarak CMK'daki bazı koruma tedbirlerinin uygulanmasında mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesinin 3 ve 4. fıkralarına yapılan atıfların, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 169'a göre bankacılık zimmeti suçuna olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

Kitaplar

- Antolisei Francesco, Manuale di Diritto Penale Parte Generale, Undicessima Edizione, Milano 1989.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Ahmet Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2011.
- Bettiol Giuseppe/Mantovani Luciano Pettoello, Diritto Penale Parte Generale, Dodicesima Edizione, Padova 1986.
- Cadoppi Alberto/Veneziani Paolo, Elementi di Diritto Penale Parte Generale, Settima Edizione, Milano 2018.
- Centel Nur/Zafer Hamide/Çakmut Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 10. Baskı, İstanbul 2017.
- Donay Süheyl, Bankacılık Ceza Hukuku, 1. Baskı, İstanbul 2007.

- Dönmezer Sulhi/Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, 1. Cilt, 8. Baskı, İstanbul 1983.
- Erem Faruk, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, 1. Cilt, 9. Baskı, Ankara 1971.
- Erman Sahir/Özek Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, 1. Baskı, İstanbul 1992.
- Fiandaca Giovanni/Musco Enzo, Diritto Penale Parte Generale, Seconda Edizione, Bologna 1989.
- Gianniti Francesco, L'Oggetto Materiale del Reato, Milano 1966.
- Güngör Devrim, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, 1. Baskı, Ankara 2007. (Fiil Üzerinde Hata)
- Güngör Devrim, 5237 ve 5271 sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu, 1. Baskı, Ankara 2009. (Şikâyet)
- Gürses Davut, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu, 1. Baskı, İstanbul 2009.
- Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2019. (Genel Hükümler)
- Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 8. Baskı, Ankara 2022. (Kişilere Karşı)
- Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Baskı, Ankara 2016. (Devlete Karşı)
- Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2016. (Topluma Karşı)
- İçel Kayıhan/Özgenç İzzet/Sözüer Adem/Mahmutoğlu Fatih Selami/Ünver Yener, İçel Suç Teorisi Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler Suçun Yapısal Unsurları Suçun Özel Oluşum Biçimleri 2. Kitap, 1. Baskı, İstanbul 1999.
- Koca Mahmut/Üzülmüş İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2020.
- Manna Adelmo, Corso di Diritto Penale Parte Generale, Quarta Edizione, Milano 2017.
- Mantovani Ferrando, Diritto Penale Parte Generale, Seconda Edizione, Padova 1988.
- Okuyucu Ergün Güneş, Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, 1. Baskı, Ankara 2008. (Zimmet Suçu)
- Önder Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, 1. Baskı, İstanbul 1992.
- Özbek Veli Özer/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2017.
- Özgenç İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, 1. Baskı, Ankara 2002. (Ekonomik Çıkar)
- Özgenç İzzet, Zimmet Suçu, 1. Baskı, Ankara 2009. (Zimmet)
- Ramacci Fabrizio, Corso di Diritto Penale, Quarta Edizione, Torino 2007.
- Soyaslan Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 2020.
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Önok Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Baskı, Ankara 2021.

- Toroslu Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, 1. Baskı, Ankara 1970.
- Toroslu Nevzat/Feyzioğlu Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Ankara 2020.
- Toroslu Nevzat/Toroslu Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, 26. Baskı, Ankara 2021. (Genel Kısım)
- Toroslu Nevzat/Toroslu Haluk, Ceza Hukuku Özel Kısım, 11. Baskı, Ankara 2021. (Özel Kısım)
- Turabi Selami, Zimmet Suçları, 1. Baskı, Ankara 2012.
- Yiğit Uğur, Bankacılık Suçları, 1. Baskı, İstanbul 2006.

Makaleler ve Kitap Bölümleri

- Alacakaptan Uğur, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, 1. Baskı, İstanbul 2004, ss. 25-44.
- Baba Yasemin, "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 3, S. 9, Nisan 2012, ss. 253-280.
- Dönmezer Sulhi, "Ekonomik Suçlar", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 7, Y. 1985, ss. 19-30.
- Erman Sahir, "Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur", *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, C. 2, S. 1-2, Y. 1947, ss. 235-276.
- Gökçen Ahmet, "Bankalar Kanunu'nda Düzenlenen Zimmet Suçu (4389 s.lı K. m. 22/3-4)", *Legal Mali Hukuk Dergisi*, Ekim 2005, ss. 2665-2693.
- Güngör Devrim, "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu", *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 67, S. 4, Güz 2009, ss. 23-29. (Zimmet Suçu)
- Hafızoğulları Zeki/Güngör Devrim, "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 69, Y. 2007, ss. 21-50.
- İtişgen Rezzan, "Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXXI, S. 1, Y. 2013, ss. 639-672.
- Karakeya Hakan, "İzinsiz Bankacılık Faaliyetinde Bulunma Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXVI, S. 1, Y. 2008, ss. 63-86.
- Katoğlu Tuğrul, "Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 61, S. 2, Y. 2012, ss. 657-693.
- Okuyucu Ergün Güneş, "Görevi Kötüye Kullanma Suçu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 82, Y. 2009, ss. 1-31. (Görevi Kötüye Kullanma)
- Okuyucu Ergün Güneş, "Türk Ceza Hukukunda Kamusal Faaliyet ve Kamu Görevlisi", *Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku*, C. 3, B. 1, İstanbul 2010, ss. 527-542. (Kamu Görevlisi)
- Özenbaş Nazmiye, "Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu", *International Conference on Eurasian Economies (1-3 July 2014, Skopje-Macedonia)*, Y. 2014, ss. 1-9.
- Özgen Eralp, "Bankalar Yasasında Yer Alan Adli Suç ve Cezalar", *Bankacılık Dergisi*, S. 39, Y. 2001, ss. 42-56.

Sözüer Adem, “Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 5, Y. 2005, ss. 166-191.

Sutherland Edwin H., “White-Collar Criminality”, *American Sociological Review*, Vol. 5, No. 1, 1940, ss. 1-12.

Mahkeme Kararları

Anayasa Mahkemesi, E. 2010/116, K. 2011/118, 07.07.2011

Anayasa Mahkemesi, E. 2014/103, K. 2014/199, 25.12.2014

Yargıtay 5. CD., 3558/4186, 11.08.1959

Yargıtay 5. CD., E. 1975/320, K. 1975/407, 18.02.1975

Yargıtay 5. CD., 412/604, 26.02.1980

Yargıtay 5. CD., 3190/3530, 28.10.1980

Yargıtay 5. CD., 485/791, 16.03.1982

Yargıtay 5. CD., 250/553, 22.02.1983

Yargıtay 5. CD., 3295/4259, 09.12.1983

Yargıtay 5. CD., 5532/5610, 27.12.1985

Yargıtay 5. CD., 1983/1880, 15.04.1986

Yargıtay 5. CD., 273/69773, 03.12.1987

Yargıtay 5. CD., E. 1991/5125, K. 1992/405, 05.02.1992

Yargıtay 5. CD., E. 1990/5784, K. 1991/1019, 28.02.1991

Yargıtay 5. CD., E. 1994/452, K. 1994/827, 10.03.1994

Yargıtay 5. CD., E. 1996/801, K. 1996/1277, 16.04.1996

Yargıtay 5. CD., E. 1994/1880, K. 1994/2242, 30.06.1994

Yargıtay 5. CD., E. 1996/2268, K. 1996/2868, 17.09.1996

Yargıtay 5. CD., E. 1996/2931, K. 1996/3483, 17.10.1996

Yargıtay 5. CD., 2862/3834, 21.10.1998

Yargıtay 5. CD., E. 1999/84, K. 1999/1425, 14.04.1999

Yargıtay 5. CD., E. 2001/3907, K. 2002/1676, 18.03.2002

Yargıtay 5. CD., E. 2002/3973, K. 2003/3749, 12.06.2003

Yargıtay 5. CD., E. 2003/512, K. 2003/4045, 25.06.2003

Yargıtay 5. CD., E. 2002/1882, K. 2003/4337, 07.07.2003

Yargıtay 7. CD., E. 2004/3661, K. 2005/10299, 30.06.2005

Yargıtay 7. CD., 2005/5612/13846, 22.07.2005

Yargıtay 7. CD., 7443/16811, 23.07.2008

Yargıtay 7. CD., E. 2021/1268, K. 2022/15786, 08.11.2022

Yargıtay 7. CD., E. 2023/5976, K. 2023/4905, 18.05.2023

Yargıtay 11. CD., E. 1996/563, K. 1996/562, 13.05.1996

Yargıtay 11. CD., E. 1999/6819, K. 1999/8483, 06.12.1999

Yargıtay CGK., 227/344, 17.10.1983

Yargıtay CGK., 5-335/494, 26.10.1987

Yargıtay CGK., 5/27-82, 07.03.1988

Yargıtay CGK., 148/178, 21.06.1993

Yargıtay CGK., 5-146/7, 08.02.2005

Yargıtay CGK., E. 2004/11-158, K. 2005/58, 31.05.2005

Yargıtay CGK., E. 2019/396, K. 2022/734, 29.11.2022

İnternet Kaynakları

<http://www.kazanci.com>

<https://legalbank.net>

<https://www.lexpera.com.tr>

<http://www.tbmm.gov.tr>